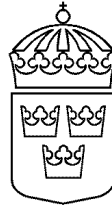

Riksdagens protokoll 1995/96:69

Torsdagen den 14 mars

Protokoll
1995/96:69

Kl. 12.00 – 13.29
14.00 – 15.32

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 8 mars.

2 § Svar på interpellation 1995/96:96 om miljöstöd till jordbruket

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Göte Jonsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att förenkla regelverket för att få miljöstöd.

Miljöprogrammet för jordbruket godkändes av EG-kommissionen i augusti förra året och fungerar i full omfattning från i år. Miljöprogrammet innebär en väsentlig ambitionshöjning på jordbrukets miljöområde. Göte Jonsson riktar kritik mot att reglerna för miljöstödet motverkar sitt syfte. Jag utgår från att Göte Jonsson då avser de miljöåtgärder som är aktuella för den kommande växtodlingssäsongen och inte åtgärder av mer generell karaktär, t.ex. vall- och betesstöden som var möjliga att ansöka om redan förra året. Kritiken torde därför grunda sig mer på farhågor än på faktiska erfarenheter.

I miljöprogrammets första delprogram ryms bl.a. åtgärder för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet. Enbart de miljöåtgärder som syftar till att bevara den biologiska mångfalden i våra ängs- och hagmarker och de variationsrika, traditionellt skötta delarna av odlingslandskapet, rika på viktiga livsmiljöer och kulturhistoriskt intressanta lämningar, kostnadsberäknas till ca 536 miljoner kronor för 1996.

Betydande summor pengar är alltså avsatta för att bevara och förstärka odlingslandskapets miljövärden. Miljöprogrammet är i denna del därför mycket målinriktat. Som villkor för att få ersättningen ställs bl.a. krav på motprestation i form av ändamålsenlig skötsel för att syftet med stödet skall uppnås. Alternativet hade varit ett mer schablonmässigt förfaringsätt. Regeringen har dock bedömt att det skulle medföra dålig måluppfyllelse och sämre kostnadseffektivitet av insatta medel.

En nyhet med miljöprogrammet, jämfört med de tidigare nationella programmen för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet, NOLA, och landskapsvård, är att initiativet till stor del har flyttas över på lantbrukaren. Det är nämligen i linje med önskemålen från näringens sida att

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

lantbrukaren skall ges större frihet att själv ta initiativ i miljöarbetet. Lantbrukaren måste därför i förväg kunna avgöra om han är berättigad till miljöersättning eller inte. Detta kräver kunskaper. Ett stort mått av kompetensutveckling och information finns därför inlagt i programmet – 35 miljoner år 1996 för denna del. Länsstyrelserna anordnar temadagar, informationsmöten och i vissa fall individuell rådgivning för att förtydliga och förklara miljöstöden och de villkor som är förenade med dem. Betydande erfarenheter har också gjorts genom de tidigare ersättningsformerna för NOLA och landskapsvård. I många fall berörs samma lantbrukare av miljöstöden.

Regeringen och ansvariga myndigheter följer löpande utvecklingen av miljöstöden, och vid behov korrigeras regelverket. En utvärdering och översyn av miljöprogrammet i sin helhet kommer att göras under 1997. Resultatet kommer att vara underlag för att bedöma behovet av förändringar. Det ligger i sakens natur att införandet av ett helt nytt och omfattande ersättningssystem av det här slaget till en början kan vara förenat med vissa svårigheter. Regeringen är dock mycket angelägen om att rätta till oklarheter och missförstånd så att syftet med miljöstödet kan nås.

Jag menar att miljöprogrammet är ett bra sätt för samhället att ersätta lantbruket för kollektiva nyttigheter, som bevarandet av den biologiska mångfalden.

Ersättningssystemet bör vara målinriktat och förenat med krav på ändamålsenlig motprestation. Regeringen har i sina beslut utgått från att miljöstödet till jordbruket grundas på dessa principer. Verksamheten med miljöstöden är storskalig och omfattar ett mycket stort antal lantbrukare. Därför är det av rationella skäl inte möjligt att tillämpa individuella stödkonstruktioner, utan det är nödvändigt med ett enhälligt regelverk, där det framgår under vilka förhållanden och villkor ersättning kan lämnas. En regelstyrning krävs också för att uppfylla bestämmelserna i den rådsförordning som ligger till grund för miljöstödet. Regeringen, som följer utvecklingen mycket noga, bedömer att bestämmelserna, som de nu ser ut, tjänar detta syfte. Om det vid den utvärdering som skall genomföras redan nästa år skulle visa sig att regelverket helt eller delvis motverkar syftet eller att anslutningen till programmet blir oväntat liten får förändringar övervägas. De miljöstöd som hittills har varit möjliga att söka visar på mycket god anslutning.

Anf. 2 GÖTE JONSSON (m)

Fru talman! Jag ber att få tacka så mycket för svaret på min interpellation. Det är alldeles klart att miljöersättningarna är ett bra system för att ersätta Sveriges bönder när det gäller viktigt miljöarbete. Jag delar statsrådets uppfattning på den punkten.

Visst måste vi ha ett regelverk och uppföljningsmetoder, och visst måste vi ha sanktioner om man felar. Men det får inte gå så långt i byråkrati som blivit fallet i det här sammanhanget. Jag tror att jordbruksministern har missuppfattat det här med EU:s miljöstöd. Det var faktiskt inte så att vi skulle eftersträva en byråkratisk mångfald, utan målsättningen är en biologisk mångfald. Det är en stor skillnad.

Nu vädjar jag till statsrådet att omgående se över reglerna. Vi behöver inte vänta till 1997; vi vet redan nu att det här regelverket är så krångligt att det på viktiga punkter motverkar sitt syfte.

Från moderat sida är vi mycket kritiska till det komplicerade regelverket. Det måste bli ändringar. Vi skall inte bygga ett system på krångel och byråkrati. Det här uppfattas, Margareta Winberg, som ett hån mot bönderna ute i landet. Man skrattar åt både politiker och byråkrater för det sätt som det här regelverket har utarbetats på. Det gäller framför allt natur- och kulturstödet. Jag vet att både Jordbruksverket och länsstyrelserna är förtvivlade över hur det här skall kunna tillämpas. Det är ju de som har det största ansvaret för tillämpningen av systemet. Kritiken kommer alltså inte bara från landets bönder utan också från myndigheter.

I mångt och mycket är det så att det här regelverket mera liknar ett revyunderlag än ett seriöst underlag för att ge bönderna rimliga ersättningar för utfört miljöarbete. Det är fel med en så här långtgående detaljstyrning. Jag har inte samma uppfattning som statsrådet om generella åtgärder. Det är betydligt bättre med generella åtgärder. Vi har erfarenhet av den principen när det gäller NOLA och landskapsvård.

Här finns en mängd nya begrepp, som landskapselement. Vad är ett landskapselement? Det finns noga preciserat. Jag skulle kunna läsa mycket ur det material som finns på området, men jag har inte tid med det. Jag skall bara ge ett par exempel. För att ett stenröse skall vara ett landskapselement som har bevarandeintresse gäller att övervägande delen av stenarna inte får vara tyngre än en mansbödda. Hur mycket är en mansbödda? Vem skall gå och lyfta stenar ute i småländska stenrösen och se om man orkar lyfta dem över huvud taget?

I Riksantikvarieämbetets svar på vissa frågor beträffande hur litet ett odlingsröse får vara skriver man så här: ”En samling stenar som inte tar mer plats än att en vuxen man kan stå gränslös över dem kan dock inte räknas som ett röse i miljöstödet p g a att skötselåtgärder på ett sådant litet objekt är ringa.”

Varför är det bara karlar som skall grensla rösen? Varför skall inte kvinnor grensla stenrösen i Småland? Tänk om Maria-Pia Boëthius får tag i materialet – då är det risk för att statsrådet blir anmäld till Jämställhetsombudsmannen. Det här kan man göra sig lustig över, men det är i princip väldigt allvarligt. Det motverkar sitt syfte.

Jag vädjar än en gång till statsrådet att omgående se över reglerna så att de blir rimliga och vettiga när det gäller tillämpningen och möjligheterna att få ut det som är ämnat i Sveriges riksdag i form av ersättningar.

Anf. 3 LENNART BRUNANDER (c)

Fru talman! Jag uppfattar svaret från jordbruksministern som ödmjukt. Där utgår hon ifrån att det kan finnas bekymmer med utformningen av det miljöstödsprogram som vi nu har att arbeta efter och är beredd att göra ändringar, inte vänta med ändringarna till 1997 eller senare utan göra det under löpande arbete.

Prot. 1995/96:69

14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:69
14 mars

Miljöstödet är viktigt för att kunna skapa förutsättningar för ett landskap som är tilltalande och som bevarar de kvaliteter som genom bondens arbete tagits fram. Det är naturligtvis väldigt viktigt att man också får regler som gör det möjligt att hantera det. Över huvud taget är det viktigt att vi har pengar till det. Förutsättningen för att vi skulle ha det var att vi från Centerpartiet gick in i ett samarbete med Socialdemokraterna, vilket vi gjorde förra våren. På det sättet påverkade vi det hela. Med hundra procent förbättrades förutsättningarna på området i förhållande till hur det annars skulle ha varit. Det är utgångspunkten och förutsättningen för det hela.

Under 1995 har inte systemet utnyttjats till fullo, eftersom allting inte har varit klart. Vi kom i gång sent med arbetet. Under 1996 kan man förvänta sig att det blir bättre. Till det kommer det som Göte Jonsson och Margareta Winberg nu har diskuterat.

Som Göte Jonsson sade finns det beskrivningar i materialet som man kan sätta frågetecken för. Vad som är en gårdsgård, en åker, en fågata eller en gammal väg är det svårt att bedöma. Det får ge sig så småningom. Jag är väldigt angelägen om att slå fast det som jordbruksministern säger i svaret: "Regeringen är dock mycket angelägen om att rätta till oklarheter och missförstånd så att syftet med miljöstödet kan nås." Det kan bara nås om de som skall utföra arbetet får sådana regler att det går att efterleva dem. I annat fall kan det aldrig gå. Därför är det viktigt att slå fast att jordbruksministern är beredd att medverka till sådana regler. Från Centerpartiets sida är vi beredda att hjälpa till så att reglerna blir så bra och enkla som möjligt. Enkelhet måste vara ett honnörsord i det sammanhanget.

Anf. 4 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Låt mig först bemöta något av det som Göte Jonsson sade inledningsvis. Han raljerade litet grand och sade att vi mer sysslar med byråkratisk mångfald än med biologisk mångfald. Jag kan delvis hålla med. Jag skulle vilja gå längre än så. För EU:s system gäller närmast byråkratisk enfald. Det är på jordbrukets område en omfattande byråkrati, och det är mycket krångligt. Man kan fråga sig: Kan inte vi göra det enklare i Sverige när vi har makten att bestämma över det själva? Men då måste man komma ihåg att vi inte har hela makten att bestämma över det själva, utan själva programmen godkänns i slutändan i Bryssel, inte av vare sig Sveriges riksdag eller Sveriges regering.

Sedan måste man också se på syftet med programmen. Här kanske vi skiljer oss något från vissa EU-länder. För oss är nämligen inte jordbrukspolitik social verksamhet, i synnerhet inte på det här området. Miljöprogrammet syftar till en måluppfyllelse som gör att miljön förbättras i det svenska landskapet. Jag tror att det är viktigt att ha som grund när man har synpunkter på det hela. Det är alltså inte så att man skall ha ett slags generell ersättning till bönder för att de skall tjäna litet pengar. Det är inte det som är meningen, utan meningen är att vi skall kunna bevara vissa marker, biotoper och odlingslandskap, ha öppet

landskap osv. Gör man det hela generellt blir det en dålig måluppfyllelse.

De axplock som Göte Jonsson gjorde kan, dragna ur sitt sammanhang, förefalla något roande. Jag drog också på mun åt dem. Jag har för övrigt inga synpunkter på det här med kvinnor–män; det är Riksantikvarieämbetet som har skrivit det där. En del i det hela är att det skall vara både miljö och kultur, och då kommer olika intressen in. Man kan visst ha synpunkter på ordval, jag kan hålla med om det. Men man skall också komma ihåg att det här skall kompletteras med utbildning för lantbrukarna. Det är krav på en dags utbildning. Sedan skall man inte glömma – jag tycker att det finns en tendens att göra det – att det här självklart måste användas med bondförnuft. Det måste användas med en viss flexibilitet. Man måste också göra regional anpassning, och vi skall komma ihåg att länsstyrelserna skall ut och se om det här är vettigt. Jag tror att vi i slutändan har ganska vettiga tjänstemän i våra länsstyrelser.

Anf. 5 GÖTE JONSSON (m)

Fru talman! Lantbruksdirektören i Växjö Olof Nilsson har sagt: Skyll inte på EU! Den uppmaningen ger jag Margareta Winberg. Är det så att statsrådet bedömer EU:s miljöpolitik som enfald, varför skall vi då stå för kvalificerad enfald i dessa frågor? Det är inte kommissionen i Bryssel som har sagt att man skall grensla stenrösen i Småland. Det är inte kommissionen i Bryssel som säger att en gårdsgård skall ha ett antal meter osv. Det är inga axplock, det är helheten som är tokig, Margareta Winberg. Vi kan inte skapa regelsystem som motverkar syftet.

Jag delar helt statsrådets uppfattning när det gäller syftet: Det är för att klara miljön, det är vårt gemensamma intresse, det är för att bonden skall få rimlig ersättning för det gemensamma ansvar som vi har.

Varför skall vi t.ex. ha både kvalifikationspoäng och stödpoäng? Varför skall vi ha kvalifikationspoäng utformade på ett sådant sätt att de som har stora marker gynnas under det att de som har små missgynnas? Låt mig ta ett exempel. Den som har en lång trädallé på en kilometer får bra betalt utifrån kvalifikationspoäng. Men om fem små lantbrukare i Småland utgör en by med stora gemensamma kulturvärden och ingen av byns gårdar får tio kvalifikationspoäng får inte byn en enda krona. Vad är detta för stolligheter, Margareta Winberg? Statsrådet kan inte skylla på EU.

Också sanktionssystemet är fullständigt orimligt. Det är enligt de regler som statsrådet har utformat på följande sätt. Låt oss säga att en bonde själv har gjort en rimlig bedömning men att det visar sig femte året, när myndigheten kommer för att kontrollera, att vederbörande gjort en felaktig bedömning på ett eller två landskapselement. Då riskerar han att förlora hela stödet och t.o.m. få betala tillbaka det efter fyra fem år. Är detta rimligt ur rättssäkerhetssynpunkt? Så kan det inte vara!

Det är inte underligt att väldigt många bönder säger att de inte vågar skriva på avtalen därför att de är för krångliga. Då motverkar de sitt syfte.

Prot. 1995/96:69
14 mars

**Fel! Okänt
växelargument.**

*Svar på
interpellationer*

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Svar på
interpellationer*

Jag skall ställa en fråga till Margareta Winberg. En bonde i Småland arrenderar fem små sidoarrenden. Fjärde året förlorar han ett sådant sidoarrende. Han har kvalifikationspoäng och stödpoäng utifrån de fem arrendena plus sin egen gård. Om han tappar ett arrende fjärde året, är det rimligt att han retroaktivt skall betala tillbaka hela stödbeloppet, även om han skött de andra åtgårderna fullständigt rimligt och han själv inte kan påverka det faktum att han förlorar ett av arrendena? Det här är bara ett exempel som gör att det inte är underligt om bönderna inte vågar skriva på avtalen i olika sammanhang.

Vi skall ha regelverk. De kan göras enkla och generella. Vi skall ha en uppföljning. Om vi har ett vettigt regelverk, blir uppföljningen enklare. Vi måste ha sanktioner som bygger på rättssäkerhet för dem som får ersättningarna. Här är det inte, Margareta Winberg, fråga om socialpolitik för svenska bönder. Här är det fråga om att utifrån en miljöambition se till att de svenska bönderna får betald ersättning för det som de utför när det gäller våra gemensamma värden. Det gäller att slå vakt om ett öppet odlingslandskap, att värna den biologiska mångfalden och att se till att kulturelementen i odlingslandskapet kan bevaras. Med nuvarande system och regelverk motarbetas detta. Min uppmaning till statsrådet är än en gång: Omarbeta regelverket omgående!

Anf. 6 LENNART BRUNANDER (c)

Fru talman! Det som Göte Jonsson sade i sitt senaste anförande är viktigt, dvs. att systemet måste vara sådant att de människor som skall sköta detta måste våga skriva på och sätta i gång med verksamheten. Annars blir syftet förfelat. Jag tror inte som Göte Jonsson att det är fel på helheten. Den är riktig, men det finns tokigheter i systemet och det är dessa tokigheter som måste rättas till. Det ligger mycket i de beskrivningar som görs. Därför är det viktigt att sunt förnuft måste få råda. Det är nödvändigt att handläggarna på länsstyrelserna använder det sunda förnuft som de har vid handläggningen av sådana här ärenden. Annars kan det bli fel.

Det är angeläget att departementet och Jordbruksverket tar till sig de synpunkter som kommer fram från olika håll och att man genomför förändringar. Det råder inget tvivel om att både Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet har ett sätt att hantera dessa problem som känns litet främmande för den enskilde bonden.

Det finns stora miljövärden i det svenska jordbruket och i det svenska landskapet. Vi skall inte i första hand skapa nya miljövärden, utan vi skall se till att kunna bevara dem som de svenska bönderna redan har arbetat fram. Med ett idogt knog, en målmedvetenhet och känsla för det hela har man skapat dessa miljövärden utan att få ett enda öre för det. Nu kan man helt plötsligt få betalt, och det är väldigt bra och viktigt för framtiden. Det måste vi ta vara på. Då måste systemet bli sådant att bönderna vågar, kan och vill använda sig av det.

Anf. 7 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Låt mig ta fasta på det som Lennart Brunander avslutade med och som är väldigt intressant ur ett miljöperspektiv. Det som

har gjorts utan ersättning under lång tid kan man nu få betalt för, väldigt bra betalt om man hittar de olika reglerna och lyckas följa dem. Då uppkommer frågan: Är då villkoren så svåra att bönderna inte kan uppfylla dem? Genom historien kan man se att när det gäller regler för att få ut ersättning brukar bönderna lära sig dem. De brukar vara ganska bra på att få ut de ersättningar som står till buds. Vi har inte fullständig täckning eftersom ansökningstiden inte har gått ut, men enligt de signaler som vi hittills har fått kommer detta att gå rätt så bra. Det säger böndernas organisation, även om man har synpunkter på detaljerna.

Till Lennart Brunander vill jag säga att till följd av den uppgörelse som Centerpartiet och Socialdemokraterna har träffat står dessa nya pengar till buds. Detta är ett oerhört miljölyft för jordbruket. Jag tycker att det är viktigt att understryka det och inte bara se på de besvärligheter som finns. Vi har aldrig någonsin haft så mycket pengar för detta ändamål som vi nu har. Då är det självklart att vi skall göra vårt yttersta dels så att pengarna går åt, dels så att de används för det som var avsikten, nämligen för att förbättra miljön.

När det gäller det som ibland sägs i debatten, att pengarna inte utnyttjas, vet vi att det blev pengar över från i fjol beroende på att beslutet fattades så sent i Bryssel, i augusti. Det finns alltså kvar 0,5 miljarder – 250 miljoner i svenska pengar och 250 miljoner från EU. Men i år räknar man med att alla pengar kommer att gå åt.

Det är klart, Göte Jonsson, att miljöstödet inte får motverka sina egna syften genom att man straffar ut brukare från stödet om de inte fullföljer sina åtaganden in i minsta detalj. Här måste man naturligtvis göra en skälighetsbedömning. Såsom bestämmelserna nu är utformade skall det eventuella straffet stå i proportion till förseelsen. Länsstyrelsen skall då göra en skälighetsbedömning. Det finns inga givna skriftliga regler för detta, utan här får man använda det sunda förnuftet. Skulle det visa sig att man inte klarar detta måste regeringen självfallet överväga att förtydliga reglerna.

En tredjedel av ågorna är arrenderade. Det är väldigt angeläget att också den delen omfattas av miljöprogrammet. Brukaren måste göra sitt yttersta för att försäkra sig om att han har mark under de fem åren, t.ex. genom att få till stånd skriftliga arrenden. Nu vet vi att det inte alltid är möjligt därför att det finns en tradition av muntliga arrenden i det här landet. Men då får brukarna försöka på andra sätt att så långt det låter sig göras tillförsäkra sig det som krävs. Skulle det visa sig att brukaren tappar ett eller två år i slutet av perioden, måste länsstyrelsen också här göra en skälighetsbedömning för att se om detta var någonting som inte hade kunnat förutses. I så fall skall brukaren naturligtvis inte betala tillbaka för de år som han har fått ersättning.

Anf. 8 GÖTE JONSSON (m)

Fru talman! Jag tycker nog, ärade kammarledamöter, att det bör finnas en gräns för skrupelfriheten i debatten. Ni står här och säger att det var en uppgörelse mellan Socialdemokraterna och Centern som gav mycket pengar till miljön. Den gav mer pengar än Margareta Winbergs proposition men betydligt mindre pengar än vad den borgerliga rege-

Prot. 1995/96:69

14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

ringen under Carl Bildts och Karl Erik Olssons ledning förhandlade fram i departementet. Jag tror inte att ni är så naiva att ni tror att ni kan lura Sveriges bönder och Sveriges miljöintressenter genom den formen av argumentation där ni helt enkelt mörkar när det gäller sanningen om utnyttjandet av EU:s miljöstöd.

Jag beklagar att statsrådet faktiskt ironiserar över Sveriges bönder. Hon säger att bönderna inte skulle klara att fylla i blanketterna. Så är det sannerligen inte, utan det har visat sig att de är duktiga på att lära sig fylla i blanketter. Vad är detta för ironi?

Det är klart att man måste lära sig att fylla i blanketten, men det intressanta är ju varför jordbruksministern skall krångla till blanketterna så. Varför skall regelverket vara utformat så att det motverkar sitt syfte? Varför står statsrådet här i kammaren och säger att det säkerligen finns duktiga tjänstemän som är framsynta och som skall tolka hennes förordningar på ett sådant sätt att det blir rimligt. Min fråga är: Varför skriver inte statsrådet rimliga förordningar utan i stället litat på de tjänstemän som skall tolka statsrådets förordningar?

Statsrådet säger att det skall göras skälighetsbedömningar. Det framgår av en bisats till den huvudsats i förordningen där det står att hela ersättningen skall betalas. Jag tycker att statsrådets svar i kammaren visar att det är nödvändigt att statsrådet omedelbart går tillbaka till departementet och ser över hela regelverket.

Anf. 9 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Jag förstår inte vad Göte Jonsson menade med att jag mörkar när det gäller utnyttjandet av den framförhandlade ramen. Jag är ute minst en gång i veckan och pratar med bönder om just detta, och då är det inte fråga om att mörka. Jag säger rent ut att det som den tidigare borgerliga regeringen tyckte sig ha råd med, det har inte den nuvarande regeringen råd med. Vi försöker att få balans i ekonomin för att därmed få ned räntan, vilket också gynnar våra företagare och bönder.

Ja, ni hade förhandlat fram en större ram, men ni hade inte talat om hur den skulle finansieras. När jag då frågar Sveriges bönder om de tycker att det vore rimligt om jag gick till Anna Hedborg och sade att pensionerna får sänkas ytterligare därför att jag måste ha ännu mer pengar till Sveriges bönder, då förstår de att det i dagsläget inte är rimligt att kräva ännu mer. Jordbruksnäringen i Sverige är ändå den näring som åtminstone på kort sikt har fått ett ganska stort plus genom medlemskapet, generellt plus åtta procent. Samtidigt fick många andra grupper, låt vara inte på grund av medlemskapet utan snarare på grund av den vanskötsel av landets ekonomi som ni ägnade er åt, en ganska kraftig neddragning. Det är orimligt att komma med de krav som Göte Jonsson nu framför.

Sedan ironiserar jag inte över Sveriges bönder. Jag vet att de klarar detta, vilket jag också får signaler om. Jag var i Västergötland t.ex., där de skulle anordna inte mindre än 60 000 utbildningstillfällen för bönderna för att de skulle få ställa frågor och lära sig att klara av detta. Jag

är övertygad om att de med hjälp av länsstyrelsernas tjänstemän kommer att klara detta på ett mycket bra sätt.

Sedan är det inte så att man skall tolka förordningen, utan det är länsstyrelsen som har att tolka Jordbruksverkets föreskrifter. Om det finns några otydligheter, vilket jag har upptäckt att det gör, skall vi göra förtydliganden. Det är ett arbete som just nu pågår på departementet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Svar på
interpellationer*

3 § Svar på interpellation 1995/96:97 om salixodling

Anf. 10 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Ingvar Eriksson har frågat mig om vilka åtgärder jag är beredd att vidta med anledning av problem i samband med salixodling.

Som Ingvar Eriksson mycket riktigt påpekar är det positivt med en ökad odling av energigrödor. Odling av energigrödor är även ett bra sätt att utnyttja den uttagna areal som är en följd av EU:s arealstödssystem. Biobränslen är en viktig del i vår framtida energiförsörjning och en chans för jordbruket att finna ett alternativ till livsmedelsproduktion. En salixodling kan också utgöra ett välkommet inslag i landskapsbilden i slättbygderna där den också kan berika faunan.

Samtidigt som salixodling i ett större perspektiv således kan innebära något positivt för miljön kan den också upplevas som ett störande element i närmiljön.

Salix är en av EG godkänd gröda när det gäller odling på uttagen areal. Skördeperioden är ca fyra år, vilket gör att odlingen är att betrakta som jordbruksproduktion och därmed skiljer sig från skogsplantering, som är ett betydligt större och mer permanent ingrepp i landskapet. Det är endast under en begränsad tid av skördeperioden som salixen är så hög att den verkligen kan uppfattas som ett störande element.

Ingvar Eriksson vill inte införa fler lagar eller mer byråkrati. Jag instämmer i detta. Det var en viktig princip i 1990 års livsmedelspolitiska beslut att jordbrukaren själv måste ta ansvar för vilken produktionsinriktning som skall väljas för att tillgodose marknadens efterfrågan. Ibland kan innehavarna av grannfastigheter uppfatta en viss markanvändning som intrång. Regler om den hänsyn som skall tas grannar emellan finns i jordabalken. Möjligen kan något eller några av de problem som Ingvar Eriksson tar upp aktualisera dessa regler. I allmänhet gäller dock att en salixodling har en begränsad inverkan som måste tålas av omgivande fastighetsägare.

Det finns även tillfällen då t.ex. viss markanvändning eller byggande kolliderar med samhällliga intressen. De allmänna intressena tillgodoses genom att naturvårdslagstiftningens regler om samråd är tillämpliga när det gäller salixodling. Med stöd av dessa regler kan länsstyrelsen besluta om åtgärder för att minska inverkan på naturmil-

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

jön eller, om det är nödvändigt från naturvårdssynpunkt, förbjuda odlingen.

Enligt min uppfattning finns det således i dag ett regelverk som ger möjligheter att ta hänsyn till de olika intressen som kan finnas på detta område. Jag är inte beredd att ta initiativ till en förändring av befintlig lagstiftning.

Anf. 11 INGVAR ERIKSSON (m)

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Jag konstaterar att statsrådet har i stort sett samma uppfattning som jag när det gäller betydelsen av en salixodling i landet och att det dessutom är positivt när det gäller att utnyttja den mark som tas ut i EU-träda för odling av energigrödor. Intresset har ju också ökat efter EU-inträdet, vilket är ganska naturligt med hänsyn till att man får viss ersättning för EU-träda. Det har också skapat bättre möjligheter för en lönsammare biobränsleproduktion på sådan mark. Av svaret framgår att statsrådet delar min uppfattning i denna del, vilket givetvis är positivt.

Men min fråga tar också upp att problem och tvister uppstår mellan markägares och odlares intressen och dem som bor i närheten, som ibland drabbas av den höga växtlighet som efter tre fyra år är ett faktum. Det som har föranlett mig att ta upp frågan är ett aktuellt fall där salix lär växa upp över köksfönstret så att man kanske inte kan se ut genom fönstret på flera år. Det är då kanske inte så underligt att den som drabbas aktualiserar frågan och undrar hur man kan göra så här.

Nu står vi inför risken att konflikterna blir fler i takt med att odlingen ökar. Det är då som klara regler saknas för hur man skall hantera problemet. Salix klassas ju som en jordbruksgröda, varför det inte finns några speciella regler eller restriktioner när det gäller denna odling.

Det har också visat sig att myndigheterna har vissa problem att hantera sådana här fall. Nu hänvisade statsrådet till regler som finns i jordbalken och att möjligen något eller några av de problem som jag har tagit upp aktualiseras där. Statsrådet sade *möjligen*. Hon verkar lika osäker på området som både odlaren och den drabbade. Det är ett bevis på att man borde se över reglerna och deras tillämpning i praktiken. Jag vill därför återigen ställa frågan om det inte är möjligt att göra en liten översyn och kolla läget med hänsyn till den, som vi nu tror, fortsatta ökningen av salixodling.

När det gäller de samhällliga intressena gäller naturvårdslagstiftningen, svarade statsrådet, och där finns samråd. Det är ju riktigt, och där kan man t.o.m. gå in och få till stånd ett förbud. Men då framstår det som om det inte är lika allvarligt om det drabbar den enskilde som om det drabbar samhället. Jag vill gärna att statsrådet också kommenterar detta. Samhället är ju inte på samma sätt direkt beroende av en sådan här händelse utan mer av de övergripande naturvårdsintressena.

Vidare säger statsrådet att hon inte är beredd att ta några initiativ till någon förändring av befintlig lagstiftning. Det är klart att i den mån det inte finns någon sådan lagstiftning så är det mindre problem. Men detta är ju ett nytt inslag i verkligheten. Visserligen har jag den bestämda uppfattningen att man inte skall införa lagar i onödan och att man rim-

ligen borde klara av detta parterna emellan, men i de situationer då problem uppstår skulle det finnas något klarare regler. Det är mot bakgrund av detta som jag har ställt interpellationen.

Jag vill dessutom fråga statsrådet: Hur kommer statsrådet att följa upp frågan i fortsättningen? Det råder inget tvivel om att risk finns för fler konflikter framöver.

Anf. 12 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Som Ingvar Eriksson säger är detta inte helt enkelt. Vi båda tycks vara överens om att det ur många aspekter är positivt och viktigt att salixodling finns, därför att vi skall använda den uttagna trädesmarken till något som är vettigt. Det är viktigt också ur energisynpunkt att vi försöker finna alla alternativ som kan stå till buds när vi nu skall gå in och diskutera framtidens energipolitik osv. Samtidigt kan sådana här fall uppstå som Ingvar Eriksson tog upp. Jag har också träffat den person i Skåne som har initierat denna interpellationsdebatt. Jag kan inte gå in på ett enskilt ärende, som Ingvar Eriksson förstår. Men tidigare, när odlingen skedde på omställningsmark, var det länsstyrelsens miljöenhet som skulle ge sitt tillstånd innan anläggningsstöd beviljades. Den praxis som man då använde sig av byggde på att salixodling inte betraktades som markanvändning. Man var då mer restriktiv med att bevilja tillstånd om anläggningen riskerade att hota natur- eller kulturmiljöer. Man kan väl ifrågasätta om ett hus där en person bor, för att ta det aktuella fallet, är en natur- och kulturmiljö. Det måste nog klassificeras som någonting annat.

I dag råder i alla fall enligt 20 § naturvårdslagen samrådsskyldighet vid anläggning av salix, eftersom denna kan komma att väsentligt förändra naturmiljön. Samrådet skall ske med länsstyrelsen. Man kan införa förbud mot plantering, men eftersom pågående markanvändning då försvåras kan det innebära en ersättningsskyldighet gentemot lantbrukaren.

Rent praktiskt verkar detta så att länsstyrelsen, om en sådan här anläggning gränsar till en grannfastighet, kan föreskriva en skyddszon, i allmänhet på tio meter, för att på så vis undvika störningar av olika typ.

Det är allt jag kan säga i dag. Som Ingvar Eriksson förstår följer jag, eftersom jag själv har blivit uppvaktad av den här personen, detta ärende och eventuellt tillkommande mycket noga.

Anf. 13 INGVAR ERIKSSON (m)

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för detta svar. Jag konstaterar att vi nog är ganska överens om vikten av att marken utnyttjas på ett bra sätt framöver. Det innebär mycket stora miljövinster om man kan göra det. Det här är ju en odling som är positiv på många sätt. Därför skall vi bidra till att den kan behålla sin omfattning och även öka.

Samtidigt är det så att problemen ökar, får vi vara beredda att ta tag i dem. Där menar jag att svaret inte innebär något större, mer betydande tillskott i fråga om framtidens säkerhet för vare sig den som bor eller den som odlar.

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Svar på
interpellationer*

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Just osäkerheten skapar problem genom att man som odlare kan befara att det blir problem om man sätter i gång, och en närboende blir givetvis bekymrad av debatten om att detta kan komma att växa upp över fönstren och ända upp till taksägget. Det kan t.o.m. bli så att man får dålig sikt vid infartsvägar eller krokiga vägar.

Jag är dock nöjd med det svar som statsrådet har givit. Jag hoppas också att uppföljningen blir sådan att statsrådet, om det uppstår problem, är beredd att vidta de åtgärder som behövs.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1995/96:102 om marina däggdjur och drivgarnsfiske i Östersjön

Anf. 14 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Gudrun Lindvall har frågat hur regeringen ämnar arbeta för att uppfylla skyddet för de marina däggdjuren i FN:s resolution om begränsat drivgarnsfiske och för att EU:s regler om maximal drivgarnslängd på 2,5 km skall gälla även i Östersjön.

Ända sedan medlemskapsförhandlingarna har Sverige hävdat att varken en maximigräns på 2,5 km eller ett eventuellt drivgarnsförbud bör omfatta Östersjön.

Östersjön kan inte jämföras med något annat fiskeområde inom EU. De svårigheter med storskaligt drivgarnsfiske som uppmärksammas i FN-resolutionen är inte aktuella i Östersjön. Den typ av drivgarn som används i Östersjön delas dessutom upp i mindre enheter vid fiske, och fisket är således inte storskaligt.

Den svenska linjen grundar sig på det vetenskapliga underlag som finns tillgängligt. EG-kommissionens vetenskapliga arbetsgrupp för fiskefrågor har på uppdrag av EU:s ministerråd granskat drivgarnsfisket efter lax i Östersjön. Gruppens rapport från februari 1995 stöder den svenska ståndpunkten.

Europaparlamentet har med anledning av EU:s förslag om förbud mot drivgarn uttalat sitt stöd för att Östersjön undantas.

Att införa EU:s regler om maximal drivgarnslängd på 2,5 km i Östersjön är mot bakgrund av hittills känt vetenskapligt underlag inte en ändamålsenlig åtgärd för att skydda de marina däggdjuren.

Som Gudrun Lindvall mycket riktigt påpekar finns det flera orsaker till att marina däggdjur förolyckas eller t.o.m. hotas. I de fall där fisket är orsaken är det viktigt att skilja på olika fiskeredskap och deras effekter. Jag konstaterar att redskapet drivgarn hittills inte bedömts utgöra ett sådant hot.

Sverige är överens med medlemsländerna inom såväl FN och EU som Fiskerikommissionen för Östersjön om att fisket skall regleras genom beslut fattade på grundval av tillgängligt vetenskapligt underlag. Om vetenskapligt underlag visar att existensen av någon art är hotad skall självklart de åtgärder som är mest ändamålsenliga för att bevara den hotade arten vidtas.

Genom nya rön har det under 1995 framkommit att tumlarna i Östersjön utgör ett bestånd som är isolerat från tumlarbeståndet i Västerhavet. Jag håller med Gudrun Lindvall om att det är allvarligt att omkring 100 tumlare per år beräknas förolyckas i fiskeredskap. Jag vill återigen understryka just det som Gudrun Lindvall påpekar, att djuren främst snärjs i stormaskiga, bottensatta torskgarn, dvs. inte i drivgarn. Det finns dock ännu inga undersökningar som visar att de löst flytande drivgarnen hotar tumlaren.

Regeringen fortsätter naturligtvis att följa arbetet med att utvärdera effekterna på det marina livet i Östersjön av fisket med såväl drivgarn som andra redskap.

Slutligen vill jag framhålla att regeringens arbete vad gäller fiske regler för Östersjön bedrivs inom ramen för Fiskerikommissionen för Östersjön, eftersom reglerna bör avse alla länder som bedriver fiske i detta område.

Anf. 15 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Jordbruksministern! Jag vill tacka så mycket för svaret. Bakgrunden till denna interpellation är att vi har marina däggdjur som förolyckas i Östersjön. FN har antagit en resolution där det sägs att man skall se till att marina däggdjur inte påverkas negativt. Där tar man bl.a. upp drivgarnsfisket. Genom att EU har sagt att vi inte skall tillämpa detta i Östersjön utan att vi skall acceptera 21 km långa drivgarn – i stället för de 2,5 km som man har sagt skall gälla i havet i övrigt – är det här naturligtvis någonting som påverkar de marina däggdjuren. Det står också i Artdatabankens redogörelse för t.ex. tumlare att just drivgarnsfiske är ett av problemen. Det står alltså t.o.m. i en svensk skrift.

Det här handlar alltså om vikare, gråsäl och tumlare. Alla tre arterna är klassade som sårbara på Artdatabankens lista över hotade arter. Detta är också fastställt av Naturvårdsverket, så vi behöver inte sväva i tvivelsmål när det gäller att detta är sårbara arter. Tittar vi på detta, kan vi se att vikarsälen har minskat kraftigt i Östersjön sedan sekelskiftet: från ungefär 250 000 djur till ungefär 5 000 i dag. Det är många just avvanda vikarkutar som dör i drivgarn satta för lax i Östersjön. Vi vet dessutom att många vikarsälshonor är sterila på grund av miljögifter, så man kan säga att arten är hotad från flera håll.

Gråsälspopulationen har sedan sekelskiftet minskat från ungefär 100 000 djur till ungefär 5 000 i dag. Ungefär hälften finns runt den svenska Östersjöskusten. Anledningen till tillbakagången är dels intensiv jakt, dels miljögifter, dels fiske. Miljögifterna har påverkat reproduktionen – för några år sedan kunde vi se bilder på gråsälslivmödrar som var helt igentäppta, så att äggen inte kunde passera. De var alltså helt sterila. Vi vet att antalet gråsäl som drunknar i fiskeredskapen i Östersjön är stort men inte känt. Det här är alltså ett dolt problem.

När det gäller Östersjötumlarna vet vi att det handlar om en ras som bara finns här. Vi vet att det finns ungefär 1 200 djur. Det är en sårbar art, och det dröjer nog inte länge innan man kan säga att den inte bara är sårbar utan akut hotad.

Prot. 1995/96:69

14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Tumlaren minskade med ungefär mellan 100 och 400 gånger under perioden 1950–1980. Det är alltså fråga om en art som går mycket starkt tillbaka. Av de 1 200 individerna fastnar 8 %, ungefär hundra individer, årligen i fiskgarn av olika slag. Samtidigt kan man se att det i Valkommissionens skrifter sägs att det är oroväckande om 1 % av beståndet av fastnar, och 2 % får inte ske. En så stor bifångst måste absolut undvikas. Här gäller det alltså 8 %!

Något måste göras. Vi måste fundera på hur vi skall rädda de marina däggdjuren i Östersjön. Det svar jag har fått handlar väldigt mycket om just drivgarnen, men jag har fått väldigt litet svar på hur vi skall göra för att gemensamt se till att de däggdjur som finns i Östersjön inte påverkas så negativt av fisket som i dag. Vi måste väl ändå vara överens om att fisket måste kunna bedrivas på ett sådant sätt att de marina däggdjuren inte skadas.

Därför undrar jag om det inte är dags att börja tänka om. Kanske måste den FN-resolution som handlar om drivgarn och deras påverkan på marina däggdjur gälla Östersjön. Har vi bortsett från att vi hade samma hotbild här? Vilka förslag finns från jordbruksministern?

Det skulle vara mycket intressant att få det här litet utvecklade. Det intressanta för mig är inte den exakta längden på drivgarn utan att vi skall se till att bedriva ett fiske som inte leder till att de marina däggdjuren dödas. Jag hoppas att jag kan få ett mer uttömmande svar i nästa inlägg.

Anf. 16 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Det som Sverige har haft som underlag när denna ståndpunkt tagits i ministerrådet i EU, och det jag antar att parlamentet har använt när man har stött den svenska ståndpunkten, är EG-kommissionens vetenskapliga arbetsgrupps utvärdering av effekterna av drivgarnsfisket efter lax i Östersjön. Den gjorde man i fjol på anmodan av Sverige.

Man rapporterade då att det finns få fall där tumlare fastnat och dött i drivnät. Rapporterna finns om vikarkutar som fastnat i drivnät. Gråsälens dödlighet till följd av fiskeredskap är 2–3 % per år, varav drivgarnsandelens är mycket låg. Vi hade också en svensk representant från Laxforskningsinstitutet som deltog i detta arbete.

Det finns dessutom två uppsatser i Sverige där man har påvisat genetiskt att det finns ett särskilt bestånd tumlare i Östersjön. Man uppskattar antalet till 1 200, precis som Gudrun Lindvall sade. Däremot har man en annan bedömning av hur många som har dött i fiskeredskap. Gudrun Lindvall säger att det är 8 %. Men denna undersökning visar att fem tumlare per år har dött i fiskeredskap, och då troligen i drivgarn. Man kan inte fastställa det. Det är fem av 1 200.

Vi arbetar vidare med detta. Vi låter oss inte nöjas med det som är. Vi avser att med stöd av EU-medel redan i vår försöka starta ett forskningsprojekt för att försöka fastställa antalet tumlare som fastnar i olika redskap i Östersjön. Bl.a. kommer observatörer att finnas ombord på svenska fiskefartyg. Fiskeriverket kommer att bistå med information om fångster och fångstfördelning på olika redskap. Vi räknar med att

resultatet är klart i slutet av året. Dessutom har Fiskeriverket uppmärksammat möjligheten att använda skrämseleordningar på redskap i syfte att hålla tumlare borta. Det är en metod som bl.a. används i USA.

Prot. 1995/96:69
14 mars

Anf. 17 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Jordbruksministern! Var jordbruksministern får sin uppgift om fem tumlare per år ifrån vet jag inte. Det stämmer inte med det som står i Artdatabankens lista. Det stämmer inte heller med de samtal jag har haft med Artdatabanken, där man har varit i kontakt med en forskare som just skall doktorera på tumlare. Man säger där att ungefär hundra dödas varje år, och det är ca 8 % av 1 200.

Det är alltså en mycket hög siffra. Om jordbruksministern har någon annan uppgift kanske det vore lämpligt att Artdatabanken får ta del av de uppgifterna, eftersom man just nu nytrycker sin bok som handlar om vilka djur som är sårbara i Sverige. Där står denna uppgift att ungefär hundra dödas varje år av fiskeredskap i Östersjön.

Jag hoppas att jordbruksministern tar dessa frågor på allvar. De djur som inte syns diskuteras inte lika mycket som de som vi ser i våra skogar. Men de finns de facto och är en del av den biologiska mångfalden. Både fisk och däggdjur i Östersjön är utsatta för ett mycket massivt miljöproblem. Det finns många olika framför allt organiska kemikalier i Östersjön i betydligt högre halter än i många andra hav.

Det kan man också se på tumlarna. Det intressanta är att man när man tog reda på om tumlarna var en egen underart eller ras i Östersjön också tittade på miljögiftsbilden. Man kan se att de tumlare som lever i Östersjön hela året är betydligt mer miljögiftsbelastade än alla andra tumlare. Också detta utgör ett hot, jordbruksministern.

I och med detta finns en stor risk för tumlare, som har en mycket låg reproduktion – en tumlarhona kan i bästa fall få en tre fyra ungar som når vuxen ålder. Miljögifter, framför allt PCB, gör att reproduktionsförmågan minskar. I det perspektivet kan hundra tumlare av 1 200 som fastnar i fiskeredskap vara det som avgör om arten kan finnas kvar eller inte.

På samma sätt hade vi en diskussion om den viltlevande laxen. Där ansåg den expertgrupp som Margareta Winberg i dag hänvisar till att vi skulle ha ett absolut moratorium på laxfiske för att klara den viltreproducerande laxen. I det fallet lyssnade man inte på expertgruppen. Det är litet märkligt att man väljer att lyssna när det passar. Jag vill påstå att den expertgruppen var tillsatt för att titta på fisk.

När det gäller tumlare har kunskapen än så länge varit ganska liten, men den börjar komma nu. Tumlarna drunknar på ett djup av mellan noll och hundra meter. Det handlar alltså inte bara om bottengarnen utan även om garn som ligger högre upp. Man kan se att det är många unga djur som drunknar. Det hänger ihop med att de lär sig.

Som situationen är i dag är det inte acceptabelt. Vi måste från svensk sida visa att vi menar allvar med resolutioner av det här slaget. Vi måste visa att Sverige är en nation som vill gå före när det gäller att bevara en biologisk mångfald. Då måste vi också titta på de däggdjur som finns i Östersjön. De är inte många, och de minskar.

*Svar på
interpellationer*

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Om fisket utgör ett hot måste vi se till att det minimeras, eftersom det hot som kanske egentligen är det största för Östersjön, nämligen miljöhotet, är så otroligt besvärligt att komma till rätta med. Det beror till stor del på att det inte riktigt finns en vilja att förbjuda kemikalier, men också på att många av dessa ämnen finns och kommer att finnas kvar i cirkulation under oerhört lång tid även om vi i dag skulle förbjuda samtliga.

Jag är inte riktigt nöjd med svaret, Margareta Winberg. Jag anser att Sverige borde ha en betydligt tuffare attityd och att vi kunde göra mer. Jag vill höra mer om detta. Hur tänker Margareta Winberg agera i EU? Skall vi utnyttja EU för att komma längre? Eller skall vi ställa oss bakom att allting måste ske gemensamt, och att det därför inte kommer att ske någonting? Vad kommer att hända?

Anf. 18 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Vi har litet olika siffror. Hundra tumlare per år säger Gudrun Lindvall, och jag säger fem. Det är svårt att här utreda var dessa olika siffror kommer ifrån och varför de är olika. Möjligen kan det vara så att den siffra Gudrun Lindvall har avser inte enbart Östersjön utan också Västerhavet. Den siffra jag använde avsåg bara Östersjön. Det är Berggren m.fl. som under 1995 har gjort den här analysen.

Den expertgrupp inom EU som vi fick igenom och som kommit med sin rapport skulle titta på lax och även på andra bifångster. Man har då kommit fram till detta resultat. Det är klart att man också har lagt in ett socio-ekonomiskt perspektiv. Man säger t.ex. att om dessa saker förbjuds så blir det inte lönsamt att vara fiskare i Östersjön.

Det är en aspekt som vi naturligtvis också måste väga in i vårt ställningstagande. Självfallet får man inte driva det så långt att man därmed hotar arten. Men jag anser att vi för dagen inte har de kunskaperna som säger att om vi tillåter drivgarn också i fortsättningen så är arten hotad.

Vi kommer att fortsätta arbetet med ett forskningsprojekt på det sätt jag har sagt, och Fiskeriverket arbetar vidare med frågan. Det är de två svar som jag kan lämna för dagen.

Anf. 19 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Tack, jordbruksministern, för att det nu kom: Det är inte bara den biologiska mångfalden som man tittar på, utan det är det socio-ekonomiska. Tyvärr är det ofta så att när man skall titta på vad man behöver göra för att klara den biologiska mångfalden och för att klara hotade arter är det inte till syvende och sist det som faller avgörandet, utan det är om det är ekonomiskt lönsamt att ta hänsyn till hotade arter eller inte för dem som bedriver t.ex. fiske, jakt, skogsbruk, eller vad det nu kan vara.

Ofta är det tyvärr inte det. Detta är ett stort och svårt dilemma. Det finns i dag arter som är akut hotade av det svenska skogsbruket, eftersom det inte lönar sig att bedriva ett hänsynsfullt skogsbruk. Det pågår fortfarande viss jakt på t.ex. hermelin, som knappt finns, därför att man inte riktigt bryr sig om den biologiska mångfalden. Vi har arter som är uppförda på Artdatabankens lista som sårbara.

Den siffra som jag har gäller Östersjön. Det handlar om hundra tumlare i Östersjön av 1 200. Då måste frågan om biologisk mångfald också få ha betydelse ekonomiskt. Hur värderar man för framtiden att det existerar en biologisk mångfald, Margareta Winberg? Det är ett problem vi ständigt hamnar inför. Det går inte att få en beräkning på vad den biologiska mångfalden betyder i pengar. Därmed kommer den alltid till korta. Vad är tumlare värda? Vad är akut hotade lavar och svampar värda? Vad är fåglar värda? Det finns inget svar. Därför måste vi ha attityden att vi skall göra allt vi kan för att behålla de arter vi har på jorden. Det anser jag är en av våra mänskliga plikter.

Vi har olika uppfattning, och Miljöpartiet kommer att fortsätta att driva på i dessa frågor. Jag skulle vilja sluta med att bjuda in jordbruksministern och alla andra till det möte som vi har med Odd Lindberg kl. 13.30 i rum L 4:17 här i Riksdagshuset. Han är f.d. fälttillsyningsman från Norge och är här för att driva på så att Sverige blir en av flera nationer som säger nej till den jakt på sälungar som Norge är på väg att återuppta.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1995/96:95 om åtgärder mot främlingsfientlighet och rasism i skolan

Anf. 20 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Fru talman! Beatrice Ask har i en interpellation ställt frågor som rör skolans åtgärder mot främlingsfientlighet och rasism. Bl.a. undrar Beatrice Ask vilka initiativ jag avser vidta för att skolpersonalen skall kunna ingripa aktivt mot elever som konsekvent bryter mot skolans regler.

Låt mig inledningsvis hänvisa till det svar jag gav i kammaren den 21 november förra året på en fråga från Göthe Knutson om spridning av nazistsymboler i skolorna. Jag redovisade då utförligt min och regeringens uppfattning i frågan. Jag framförde bl.a. att skolan har ett ansvar för att rasistiska åsikter och yttringar inte får stå oemotsagda och att skolan tydligt skall visa vilka värderingar som gäller. Jag framförde också att det är lokalt som man skall avgöra på vilket sätt man bäst skall bekämpa främlingsfientlighet och rasism i skolan och att detta arbete måste ske i samarbete med all personal och inte minst i samarbete med elever och föräldrar.

I skolans arbete med åtgärder mot främlingsfientlighet och rasism måste utgångspunkten vara att handlingar som inte tolereras i det övriga samhället inte heller skall accepteras i skolan. På många skolor görs redan i dag ett bra arbete för att utveckla skolans tolerans, demokrati och respekt för alla människors lika värde. Vissa skolor har t.ex. i en handlingsplan slagit fast vad som skall gälla och hur man skall agera i enskilda fall.

Skolan är inte någon värdeneutral plats. Skolans uppgift är att hävda, värna och utveckla de grundläggande demokratiska värdering-

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Svar på
interpellationer*

arna om alla människors lika värde, om respekt för varandra och om tolerans. Skolan får aldrig huka om dessa värden hotas.

I grundskoleförordningen (6 kap. 9–10 §§) respektive gymnasieförordningen (6 kap. 27–31 §§) finns bestämmelser om disciplinära åtgärder mot elever som uppträder olämpligt. Bl.a. finns möjlighet till avstängning av en elev i gymnasieskolan. Någon möjlighet att avstänga ett skolpliktigt barn från undervisningen finns inte, vilket Beatrice Ask också påpekar i sin fråga.

Avstängning är en ingripande åtgärd. Det är inte något medel för akuta situationer utan är snarast det sista steget i en räkka av åtgärder mot en elev med svårartade problem.

För egen del är jag övertygad om att det främst är med kunskap och öppen diskussion som man bekämpar främlingsfientliga och rasistiska åsiktsyttringar. Det är det långsiktiga arbetet med attitydpåverkan genom fri debatt som enligt min mening är det mest effektiva.

Inom Justitiedepartementet pågår en översyn av lagen (1947:164) om förbud mot politiska uniformer. Förbudet har funnits sedan 1933. Det innebär bl.a. att den som bär uniform eller en liknande klädedräkt som utmärker bärarens politiska meningsriktning skall dömas till böter och att det som olovligen burits skall förklaras förverkat. Det är ännu för tidigt att säga vad översynen kommer att mynna ut i. En utgångspunkt för översynen är emellertid att man inte bör acceptera att någon öppet bär starkt provocerande nazistiska symboler.

Ingripande av rektorer mot elever som burit nazistiska symboler har anmälts till Justitieombudsmannen. JO har också på eget initiativ tagit upp ett fall där en rektor tagit hand om material innehållande nazistisk propaganda samt drogpropaganda. Tidigast i mars kan beslut från JO väntas.

Många myndigheter arbetar nu med olika insatser för att bekämpa våld och rasism. Barn- och ungdomsdelegationen t.ex. har tillsatt en arbetsgrupp mot rasistiskt våld. Gruppen, som skall arbeta under 1996, skall lämna förslag som syftar till att bl.a. motverka och förebygga rasistiskt våld.

Regeringen har också tillsatt en statsrådsgrupp mot våld. Den har till uppgift att samordna regeringens insatser på detta område. Syftet med gruppens arbete är att få en helhetssyn på de åtgärder som vidtas och att ta ett samlat grepp mot våldet.

Inom regeringskansliet pågår vidare ett arbete med att ta fram ett nationellt brottsförebyggande program. För beredningen inom departementen har en arbetsgrupp tillsatts med företrädare för Justitie-, Social-, Civil-, Arbetsmarknads- och Utbildningsdepartementen. Ett underlag har utarbetats av Brottsförebyggande rådet, BRÅ, där också skolans roll i det brottsförebyggande arbetet belyses. Målsättningen är att det nationella brottsförebyggande programmet skall presenteras under våren.

Skolan har alltså en viktig uppgift i att hävda våra grundläggande värden och fostra eleverna till demokratiska medborgare. Jag anser att skolan måste bli bättre på den uppgiften. Jag avser därför att tillsätta en särskild arbetsgrupp med uppgift att på olika sätt underlätta samverkan

mellan myndigheter och föreslå åtgärder som stöder skolans fostrande arbete med demokrati, tolerans och respekt. Det är inte en kartläggning av skolans fostrande uppgifter som behövs i första hand utan stöd och hjälp i det konkreta arbetet.

Dessutom följer Skolverket i ett särskilt projekt hur värdegrunden enligt den nya läroplanen omformas i praktisk undervisning och allmänt förhållningssätt. Ett antal skolor har anmält sitt intresse för att arbeta med utveckling inom detta område. Skolverket kommer under två år att bidra till utvecklingsarbetet genom att bl.a. stå för viss del av kostnaderna.

Anf. 21 BEATRICE ASK (m)

Fru talman! Låt mig först tacka för skolministerns svar. Vi är helt överens om att skolan inte kan vara en värdeneutral plats och att det är nödvändigt med ett aktivt och engagerat arbete i skolorna för att bekämpa främlingsfientlighet och rasism. Skolministern nämner också exempel på utredningar och annat som kan vara till stöd för skolornas arbete och som bedriver ett arbete som jag tycker är bra.

Bakgrunden till min interpellation är emellertid att jag har uppfattat att det bland skolans personal i vissa situationer är svårt att hitta de verktyg och påföljder som man uppfattar att man behöver.

I vissa fall har skolpersonal kritiserats för ingripanden som synes både logiska och rimliga. Det gäller t.ex. rektorer som har beslagtagit nazistiska flygblad och som inte accepterar att sådana delas ut på deras skola. Det gäller rektorer som skickat hem högstadiееlever som trots upprepade samtal och olika aktiviteter envisas med att komma till skolan iklädda nazistiska symboler. Det finns också fall där rektorer kritiserats för att de har skickat hem elever som under lång tid på ett mycket brutalt sätt mobbat och utövat våld mot sina skolkamrater.

Barn och ungdomar prövar ständigt vuxenvärldens gränser. Det är, tycker jag, fullt rimligt – ofta nödvändigt – att inte ge ungdomar samma frihet som gäller för vuxna. Därför blir det fel när Skolverket kritiserar skolans personal för att ta sitt vuxenansvar. Jag anser att det är fullt rimligt att förbjuda elever t.o.m. att svära i skolan eller använda grova uttryck. Det kan aldrig vara yttrandefrihetens mening att det skall vara fel. Man skall helt enkelt inte få bete sig hur som helst i skolan. Det gäller i synnerhet när ungdomar många gånger på ett från början naivt sätt blir verktyg för extrema och antidemokratiska rörelser och deras propaganda. Nazistiska rörelser i Sverige i dag växer. De är mycket fokuserade på ungdomar och på mycket unga ungdomar, bl.a. genom sin musikrörelse.

Därför tycker jag naturligtvis att det är bra – det var också min önskan med den här interpellationen – att ett arbete för att komma med förslag om vad skolorna skall göra när det gäller skolans fostrande uppgifter över huvud taget kommer till stånd.

Men jag skulle gärna vilja veta vad skolministern tycker att skolan skall göra när elever i grundskolan – det är ju där problemet ligger – trots samtal och förebyggande arbete hotar eller förnedrar sina kamrater. Är det i varje läge rimligt att elever får vara kvar i skolan? Eller

Prot. 1995/96:69

14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:69
14 mars

kan skolministern tänka sig någon form av regler för att skilja eleven från skolans ordinarie verksamhet och gemenskap?

Jag vill också rätta till vad jag uppfattar som en missuppfattning i svaret och upprepa frågan om skolministern anser det befogat att kartlägga vilka problem skolorna upplever när det gäller det fostrande arbetet. Vad som skall åstadkommas behöver ju inte beskrivas – det framgår av läroplan och annat. Men i svaret får jag intrycket att man tror att jag tycker att man skall lista vad som ingår i skolans uppgifter.

Däremot har jag inte klart för mig – det kanske skolministern kan ge besked om – hur vanligt det är att skolans personal upplever de konflikter som ibland beskrivs i medier och i ett antal JO-ärenden. Mängden ärenden som har dykt upp på senare tid gör i varje fall mig bekymrad. Jag skulle väldigt gärna vilja ha fakta i målet. Det måste ju också vara grunden för det arbete som skall göras av den arbetsgrupp som skolministern tänker tillsätta.

Min fråga är alltså om skolministern kan bidra med kunskap i just den här frågan om hur vanligt det faktiskt är.

Anf. 22 AGNETA LUNDBERG (s)

Fru talman! Den utveckling som vi ser och har sett under ganska lång tid när gäller en viss uppluckring av normer samt bristande hänsyn och tolerans är något som vi måste ta mycket större ansvar för. Vi måste fundera över varför det har blivit så här och vilka motkrafter vi måste mobilisera för att få en ändring till stånd.

Jag ser en koppling mellan mobbning, främlingsfientlighet och rasism. Förekomsten av detta har sin upprinnelse i en människosyn där man inte anser att alla människor är lika värda och där man inte kan tolerera människor som är annorlunda, ser annorlunda ut eller tycker annorlunda.

För att komma till rätta med detta måste man som förälder först inse vikten av en fostran som lär barnen att man skall visa respekt, förståelse och hänsyn för alla människor.

Detta är inga honnörsord som man skall använda enbart i högtidliga sammanhang. Detta måste omsättas i vardagliga situationer, exempelvis vid matbordet, i umgänget med kamrater och mor- och farföräldrar, i undervisningen, på rasten, i föreningslivet osv.

Föräldrarna har en oerhört viktig roll. Personalen på daghemmet, i skolan och på fritis, liksom vuxna i allmänhet, har också ett stort ansvar för fostran och normbildning. Men då gäller det att vi verkligen är goda förebilder och att vi vägleder våra barn och ungdomar rätt.

Att avstänga ett barn från skolan anser jag vara något av de vuxnas misslyckande. När en sådan situation uppstår är det många vuxna som på olika sätt svikit barnet. Det är angeläget att skolan tar hjälp av kompetens utanför skolan, som t.ex. Brottsförebyggande rådet eller andra engagerade människor och föräldrar, så snart man upptäcker att något håller på att gå snett.

Jag vet att detta görs i många kommuner, men jag tror att man kan göra mer utifrån ett grundläggande resonemang om rätt och fel och fastställande av riktlinjer för handlande.

De här frågorna kanske är något för föräldrainflytandet i skolan.
Att avskilja ett barn eller en ungdom från skolan innebär enbart att man flyttar problemet utanför skolan, kanske utan någon som helst kontroll.

Självklart skall skolan inte vara någon frizon där svensk lag inte skall gälla. Brott som begåtts i skolan skall naturligtvis anmälas och få den rättsliga prövning som krävs. Här har det riktats en del kritik mot skolan när man där har försökt att lappa över i stället för att vidta de åtgärder som krävs.

Eleven måste emellertid få behålla sin plats i skolan och få all den hjälp och det stöd som är möjligt för att komma till rätta med de oegentligheter som uppstått.

Min erfarenhet är att många av de yttringar som mobbning, främlingsfientlighet och rasism är uttryck för egentligen är uttryck för ungdomarnas egna tillkortakommanden och ofta ett rop på hjälp och stöd från oss vuxna. Därför önskar jag att skolan tidigare och mer medvetet arbetar för att motverka uppkomsten av dessa yttringar, som är ytterst allvarliga i sig och som helt kan ödelägga unga människors liv.

Anf. 23 INGER DAVIDSON (kds)

Fru talman! Jag vill också tacka för svaret. Omfattningen på det visar att det finns ett engagemang i frågan. När skolministern säger att skolan inte skall vara en värdeneutral plats klingar det som ljuv musik i mina öron. Det har inte alltid låtit så från det parti som skolministern företräder.

Vi är också överens när det gäller öppenhet och att diskussioner är det första vi måste ta till. Men nu handlar det om de fall då det inte hjälper. Det måste finnas en tydlighet från hela vuxenvärlden, inte minst från skolan.

Är det möjligt att utifrån vad som sägs i läroplan och skollag hindra elever från att bära kläder eller andra attribut som klart strider mot skolans grundläggande värderingar? Går det att förhindra att musiktexter och andra skrifter med klart rasistiskt innehåll sprids på en skola?

Jag ser det här som ett test på om målsättningsformuleringarna i läroplanen betyder någonting i praktiken. Det är ju tänkt att de skall göra det. Skolan skall förmedla att alla människor är lika mycket värda, att människolivet är okränkbart. Hur går det ihop med att det inom skolans område förekommer budskap om att förintelsen skall upprepas, att invandrare skall dödas, att den ariska rasen är överlägsen osv.?

Skolministern säger att det är viktigt med stöd i det konkreta arbetet. Det är just det det handlar om. Både skolministern och jag har tidigare arbetat som lärare och vet vilka problem som kan uppstå när inte samtalet hjälper.

Det finns rektorer som har beslutat att omhänderta flygblad med rasistiskt innehåll. Det finns rektorer som har beslutat att skicka hem elever som vägrat plocka bort nazistsymboler från sina kläder. De har JO-anmälts, som vi har hört.

Skolverket har yttrat sig. I vissa fall har de kritiserat rektorernas handlande, i andra fall har de uttryckt sig mycket luddigt. Så länge

Prot. 1995/96:69

14 mars

*Fel! Okänt
svår på
interpellationer*

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

rektor och lärare har försökt att påverka elever genom samtal har de enligt Skolverket stöd av skollag och läroplan, men inte om de vidtar andra åtgärder.

Vad anser skolministern? Räcker läroplanen och skollagens innehåll för att bekämpa rasistiska uttrycksformer på annat sätt än med ord? Om så inte är fallet behöver vi ändra lagen.

Anf. 24 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Fru talman! Den vanmakt som Beatrice Ask värtaligt beskrev och som man känner på en del av de skolor där man ställs inför problem med våld, rasism och nazipropaganda känner även vi som deltar i den här debatten.

Våld, rasism och nazipropaganda är ett allvarligt samhällsproblem som också finns i skolorna. Den vanmakt man känner i skolan är nog inte direkt kopplad till skolan utan till detta samhällsproblem i sig. Det är också en del av bakgrunden till vår diskussion. Det är viktigt att komma ihåg.

Jag fick en fråga om hur vanligt det är att man i skolan känner att man inte vet hur man skall agera. Jag kan inte svara på det. Jag tror inte att det finns något svar. Jag tror att man inte kan och inte heller bör skilja på var gränsen går för vad man kan göra i skolan och den vanmakt man känner för ett samhällsproblem som också finns i skolan.

Vi kan slå fast att vi har en uppgift att förbättra skolans demokratiskt fostrande uppgift. Min uppfattning är att vi har tillräckligt tydliga riktlinjer i läroplan och skollag och att det bör räcka. Vi talar tydligt om att skolan inte är en värdenutral plats. Skolan skall inte bara förhindra sådana brott som är olagliga i samhället i övrigt, utan skolan skall också aktivt arbeta för att hävda, värna och utveckla våra grundläggande demokratiska värderingar.

Om det skulle visa sig att det inte finns tillräckligt stöd i lagar och förordningar för ett sådant agerande är jag självklart beredd att pröva frågan.

När det gäller att Justitieombudsmannen har valt att granska vissa ärenden vill jag säga att vi skall vänta med debatten tills JO har fattat beslut i frågan och inte spekulera i var ett beslut skulle hamna. Debatten vinner på att vi sparar den diskussionen.

Min uppfattning är klar: Skolan har till uppgift att fostra demokratiska medborgare. Skolan har till uppgift att hävda, värna och utveckla grundläggande demokratiska värderingar. Det kan man inte göra om man samtidigt tillåter rasism och nazipropaganda på skolan. Jag menar att det är oförenligt med skolans demokratiskt fostrande uppgift. Jag är därför glad att man på många skolor har vågat agera och visa handlingskraft och civilkurage.

Även om jag tror att det behövs stöd för det konkreta agerandet ute i skolorna skall vi nog akta oss för att stödja på ett sådant sätt att vi reglerar ytterligare. Det kan i stället bli en hämsko. I de grundläggande demokratiska uppgifter som finns i samhället och där skolan har en viktig uppgift handlar det om omdömet i mänskliga kontakter och i den

dagliga samvaron med barn och ungdomar. Det behövs stöd, men jag är inte säker på att det behövs fler regler.

Anf. 25 BEATRICE ASK (m)

Fru talman! Jag delar uppfattningen att det som vi talar om naturligtvis är ett samhällsproblem som kommer till uttryck i skolans arbete och inte ett skolproblem i första hand. Likväl är skolan en av de få platser där vi har möjlighet att nå alla elever. Därför är arbetet med att sprida demokratiska värderingar, skapa tolerans osv. oerhört väsentligt.

Skolministern hoppas att vi har de regler som behövs. Det gör jag också. Jag är glad över beskedet att det finns en beredskap att pröva frågan om så inte är fallet. Jag är inte heller tvärsäker på att reglerna är otillräckliga, men däremot uppfattar jag att det har skapats osäkerhet om vad som gäller. Vare sig osäkerheten beror på det sätt på vilket reglerna är skrivna eller om den används som något slags dålig ursäkt för att inte agera är det ett faktiskt problem. Därför ser jag fram emot arbetsgruppen som kommer att se över frågorna, så att vi kan få någonting att hända.

Jag uppfattar att detta är oerhört allvarligt. I ett mobbningsfall i Stockholmstrakten under den senaste tiden ingrep man inte, därför att man inte ansåg att en elev fick avstängas. Agneta Lundberg talade varmt för att man skall ge ungdomar som betar sig illa stöd och hjälp. Jag delar den uppfattningen. Men det är inte så enkelt att bara prata när man står inför en 15-åring med knogjärn, metallhättor på kängorna och huvudet fullt av rasistiska idéer. Under tiden man pratar sparkar och slår han sina kamrater. Man kan använda den svenska lagen, men det är viktigt att hantera detta.

När jag ändå har ordet vill jag gärna säga att det är riktigt att vi inte skall diskutera JO-ärenden. Jag vet också att skolministern inte får yttra sig i enskilda ärenden, och det är inte heller någon som begär det. Jag förs i varje fall säga att jag är litet bekymrad. Skolverket gör nämligen ena dagen tolkningar av läroplaner, lagar och regler som innebär att man kritiserar rektorer som visar handlingskraft när det gäller att ingripa mot nazistiska tendenser och nazistisk propaganda, och nästa dag tycker att det är fel om eleverna har skolavslutning i kyrkan och sjunger psalmer. För de flesta i den svenska allmänheten skapar detta en väldigt bisarr bild av vad skolmyndigheterna står för, och därför är det väsentligt att vi reder ut detta. Vi måste veta vad som faktiskt gäller. Det är en politisk uppgift.

Det finns en formulering i skolministerns svar som jag gärna vill uppmärksamma. Jag tror att den är ett olycksfall i arbetet. Angående politiska uniformer står det att en utgångspunkt för översynen inom Justitiedepartementet är att man inte skall acceptera någon som öppet bär starkt provocerande nazistiska symboler. Jag vill gärna påpeka att jag inte kan komma på några ickeprovocerande nazistiska symboler, framför allt inte på barn och i skolan. Det är alldeles självklart att det över huvud taget inte finns några lämpliga nazistsymboler som passar på barnkläder. Jag utgår ifrån att direktiven är mer generellt skrivna,

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Svar på
interpellationer*

Prot. 1995/96:69
14 mars

men i detta arbete måste man också ta sig mödan att se detta i barns och ungdomars perspektiv.

Anf. 26 INGER DAVIDSON (kds)

Fru talman! Vi har fått ett tydligt besked av skolministern att de regler och förordningar som finns i dag räcker som underlag när man vill bekämpa uttryck för främlingsfientlighet och rasism i skolan.

*Svar på
interpellationer*

Jag har fått besked om att JO-beslutet inte kommer i mars utan att vi får vänta på det till i maj. Vi får föra den debatten då.

Uppenbarligen tycker inte Skolverket att detta är lika självklart som skolministern gör. I ett s.k. stödmaterial som skickades ut från Skolverket för ungefär ett år sedan, och som handlade om hur man skulle handskas med främlingsfientlighet och rasism, betonas den grundlagsfästa åsiktsfriheten. Det är självfallet riktigt. Sedan slås fast att det aldrig går att förbjuda vare sig kläder eller musik på grund av utseende eller innehåll.

För att belysa vad detta egentligen handlar om vill jag återge ett par texter ur *Vit makt-musik* som gavs ut förra året i Sverige.

Ja, nu skall ni få se, även om ni inte vill, hur den ariska eliten tar 6 miljoner till. De som inte är med oss, de skall rensas ut. Sionismens imperium krossar vi till slut.

Ett annat exempel:

Den s.k. förintelsen – hur länge skall vi lida för den? En hög med lögnar som hålls vid liv om oskyldiga 6 miljoner människoliv. Ge mig bevis på att den har ägt rum. Innan dess viker jag ej en tum. Jag säger: Ge mig bevis på att den har ägt rum. Innan dess viker jag ej en tum.

Det är denna typ av texter det handlar om. Om skolan inte kan förhindra att de sprids, var går då gränsen?

Anf. 27 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Fru talman! Jag kan upprepa vad jag har sagt: Min bedömning i dag är att de lagar och regler vi har räcker. Skulle det vid prövning visa sig att de inte räcker för att förhindra att den typ av propaganda som Inger Davidson ger exempel på kan spridas på våra skolor är jag beredd att agera. Låt oss göra den prövningen först.

Jag delar inte den litet svepande kritiken av Skolverket som myndighet. Som jag säger i mitt svar tycker jag dock att det är angeläget att vi nu tillsätter en arbetsgrupp som skall titta på hur våra myndigheter gemensamt – det är flera myndigheter som har att agera på detta område – skall kunna bli mer effektiva och tydliga i sitt arbete och i sitt stöd på den lokala nivån. Det är ändå i den konkreta skolan som det konkreta arbetet skall utföras.

En 15-årig ungdom som begår grova våldsbrott i skolan är självfallet straffmyndig, Beatrice Ask. Det är ett kriminellt beteende som inte på något sätt är tillåtet bara för att det sker i skolan.

När vi diskuterar vad som är skolans uppgift är det viktigt att komma ihåg det som vi talar om i andra sammanhang, nämligen hur skolan behöver utvecklas. Det är oerhört viktigt, särskilt när det gäller frågor som är så grundläggande som våra demokratiska värderingar, att skolan utvecklar ett samarbete med hemmen och föräldrarna.

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Man måste bygga upp ett samarbete med eleverna i skolan. Det är i princip aldrig en majoritet av eleverna som accepterar våld, mobbning, rasism eller nazipropaganda i en skola. Det är ett fåtal elever som gör det. Det är viktigt att ta emot stödet från alla de elever som vill någonting annat med sin skola. Man måste också ta stöd av all personal som finns i skolan, de som finns i närsamhället och av föräldrarna.

Det är oerhört viktigt att handlingsplaner, diskussioner och beslut om hur man skall agera i konkreta fall i en konkret skola inte bara fattas i slutna rum på rektorsexpeditionen. Det måste bli en diskussion där hela skolan blir involverad. Detta är också en av skolans viktiga uppgifter i en demokratisk fostran.

Anf. 28 BEATRICE ASK (m)

Fru talman! Jag tror att vi är ganska överens, och jag är som sagt, precis som tidigare, ganska nöjd med skolministerns tydlighet i frågorna.

Jag vill bara understryka att det naturligtvis är viktigt att skolans arbete stärker dem som tänker rätt, dem som inte mobbar och inte är rasister. Skolan måste också samverka med hemmen. Dess värre är det de som tänker rätt och som inte utövar våld och annat som mår allra sämst när denna samverkan inte finns. Det är de som utsätts för propagandan, våldet och bekymren, och därför skall man naturligtvis arbeta med den gruppen. Det är en av anledningarna till att jag tycker att vi skall se över reglerna för avskiljning. Jag anser nämligen att det finns exempel där det helt enkelt inte är rimligt att en individ får förstöra dag efter dag för väldigt många andra barn och föräldrar.

Ibland beror problemen på ett bristande samarbete mellan hem och skola. Men dess värre finns det också vuxna som inte alltid står upp för demokratiska värderingar. De stöder inte utan undergräver tvärtom skolans fostrande uppgifter. Just därför är det så viktigt att skolan är tydlig och icke en värdeneutral plats. De barn som har denna typ av föräldrar eller omgivning måste få ett sunt stöd någonstans i sin uppväxt. Det sunda stödet skall skolan alltid stå för.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 13.29 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

6 § Frågestund

Prot. 1995/96:69

14 mars

Anf. 29 FÖRSTE VICE TALMANNEN

Nu besvaras frågor *Frågestund*
från kammarens ledamöter
till regeringen.

Statsrådet Jan Nygren är förhindrad att närvara på grund av sjukdom. Det ankommer därför på de statsråd som är närvarande att inom sig fördela frågorna inklusive de frågor av mer övergripande karaktär som var avsedda att besvaras av statsrådet Nygren.

Vindkraftsbidrag

Anf. 30 PER LAGER (mp)

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Jörgen Andersson angående vindkraftsbidraget. I höstas gjordes ju en överenskommelsen mellan Miljöpartiet och regeringen, och det avsattes 100 miljoner till vindkraften i form av ett investeringsbidrag på 35 %. I dag är de här pengarna slut, och det finns ansökningar hos NUTEK på ungefär 120 miljoner. Det saknas alltså 20 miljoner. I övrigt har det skett överklaganden i fråga om mellan 60 och 100 miljoner på länsstyrelser, i kammarrätter och i Koncessionsnämnden.

Jag skulle nu vilja fråga statsrådet Jörgen Andersson om regeringen har för avsikt att komma igen med ett fortsatt stöd för vindkraften senare i vår, t.ex. i tilläggspropositionen.

Anf. 31 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Vi gav i höstas, som Per Lager säger, ett tilläggsanslag på 100 miljoner därför att vi ytterligare ville stimulera vindkraften.

Något tilläggsanslag i vår är inte aktuellt. Däremot förutsätter jag att frågor rörande stöd och ekonomiska styrmedel till olika energislag kommer att tas upp i de energiöverläggningar som startar i maj med företrädare för de olika partierna. Jag ser därför möjligheter att då behandla frågan. Något extraanslag är emellertid för närvarande inte aktuellt.

Anf. 32 PER LAGER (mp)

Herr talman! Problemet med stödet till de förnybara energikällorna är att när stödet upphör så upphör också verksamheten, eftersom den är så beroende av stödet. Stödet på 35 % till investeringar i vindkraft är kanske inte avgörande, men det skulle vara det om stödet låg på 25 %. Får man inte det stödet upphör förmodligen väldigt mycket av byggandet, och det skulle vara synd, för vi är inne i en ganska god utveckling när det gäller vindkraften. Vindkraften skulle vara ett väldigt nyttigt alternativ.

Anf. 33 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Också det Per Lager nu säger är korrekt. Ursprungsbidraget var 25 %, och om bidraget hade legat kvar på den nivån hade

Prot. 1995/96:69
14 mars

pengarna räckt längre. Men det var riksdagen som höjde procentsatsen till 35 %.

Kyrkoavgiften

Frågestund

Anf. 34 LENNART HEDQUIST (m)

Herr talman! I riksdagsdebatten den 8 december förra året i samband med stat-kyrka-beslutet påtalade jag i anslutning till en motion det märkliga i den konstruktion som uppstår om riksdagen genom lag föreskriver att medlemsavgiften till Svenska kyrkan efter relationsändringen helt skall grundas på inkomst av tjänst och vara proportionell mot den inkomsten utan tak. Det blir egendomligt om kyrkan själv inte skulle kunna bestämma om kyrkoavgiftens konstruktion, och de här reglerna blir särskilt orimliga om de också skall gälla för frikyrkosamfunden, som vill ha uppördshjälp med sina medlemsavgifter.

Jag uppfattade det kyrkoministern sade i debatten som att hon var positiv till att Riksskatteverket skulle utreda möjligheten att införa en uppördshjälp till Svenska kyrkan och samfunden som skulle vara oberoende av de nuvarande reglerna i kommunalskattelagen. Jag har nu hört rykten om att Riksskatteverket inte har fått något annat uppdrag än att utreda en uppördshjälp som enbart grundas på medlemsavgift/kyrkoavgift som är proportionell mot inkomst av tjänst utan tak.

Om så är fallet vill jag fråga kyrkoministern: Varför har kyrkoministern inte effektuerat det som jag uppfattade som ett löfte under debatten den 8 december?

Anf. 35 Civilminister MARITA ULVSKOG (s)

Herr talman! Jag kan inte erinra mig debatten så exakt som Lennart Hedquist gör. Det som har skett är att Riksskatteverket har fått ett uppdrag, och man kommer att redovisa hur man skall hantera detta vid Kyrka-stat-delegationens första sammanträde den 11 april. Det är ett tillfälle för bl.a. partierna, som ju har representanter i Kyrka-stat-delegationen, att ställa frågor så att det kan skapas klarhet på den här punkten.

Detta handlar om ett utredningsuppdrag. Nästa steg blir att ta politisk ställning till de förslag som Riksskatteverket eventuellt kommer att lägga fram i frågan.

Anf. 36 LENNART HEDQUIST (m)

Herr talman! Enligt protokollet sade jag vid den här debatten: "Jag tror att det är viktigt att man i så fall låter Riksskatteverket, kanske även andra, räkna på vad det egentligen kostar att erbjuda den här uppördshjälp. Det är nog en felsyn om man tror att den hjälpen bara kan ske på ett billigt sätt om man har kommunalskattelagens regler i botten på systemet." Kyrkoministern svarade då helt kort: "Detta kommer också att bli Riksskatteverkets uppdrag."

Jag menar att det är väldigt viktigt att Riksskatteverket nu ser på de olika möjligheter som föreligger, så att man inte blir låst vid ett system som innebär att Svenska kyrkan och frikyrkosamfunden måste ha en avgift som helt och hållet följer inkomst av tjänst utan tak. Jag kan här

bara nämna att kapitalinkomster eller motsvarande i så fall skulle ligga helt utanför systemet. Jag tror att det är viktigt att kyrkoministern ser till att Riksskatteverket utreder även alternativen. Är ministern villig att tillse detta?

Anf. 37 Civilminister MARITA ULVSKOG (s)

Herr talman! Jag kommer att ta upp den här frågan vid Kyrka–statdelegationens första sammanträde den 11 april.

Bosnien

Anf. 38 NILS T SVENSSON (s)

Herr talman! Pierre Schori besökte Bosnien i förra veckan. Jag vill fråga honom vilka slutsatser han drar efter sin rundresa i landet och vilka eventuella konsekvenser det kan få för Sveriges fortsatta bistånd till Bosnien.

Anf. 39 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)

Herr talman! Var och en av oss som besöker Bosnien blir påmind om att vi lever i ett tudelat Europa, att det finns två Europa – ett fredligt och ett krigiskt. Varenda by har tydliga spår av terror. Det är en resa i terrorns landskap man gör där, och man kan inte bli optimist efter att ha besökt landet. Fortfarande finns det stora byar och samhällen som lever isolerade från vatten, elektricitet, värme och kommunikationer på grund av att de är enklaver, isolerade öar, omgivna av en annan etnisk grupp. Det verkar som om inte ledarna är mogna för fred, fastän folken hungrar efter detta.

Ett av de svåraste problemen som jag ser det är att Daytonavtalet, som nu är tre månader gammalt, devalveras dagligen. Det finns inte en chans att leva upp till några av de väsentliga slutsatserna i avtalet. Det gäller bl.a. flyktingarna. Av de 2 eller 3 miljoner flyktingar som skall komma hem igen räknar man i Daytonavtalet med att 800 000 skall få komma hem i år. Detta är fullkomligt omöjligt. Det finns inga hem att återvända till. Det finns inga skolor att skicka barnen till. Stora områden är kraftigt minerade.

Det andra problemet har beröringspunkter med det första. Flyktingarna är inte dummare än att de väntar för att se vad som kommer att hända när de främmande militära styrkorna, som nu är en fredsfaktor, drar sig tillbaka om nio månader. Det är en slutsats som är viktig för det internationella samfundet som nu har investerat så mycket politiskt, ekonomiskt, humanitärt osv. Vad skall hända när tiden går ut i december? Vad kommer att hända med freden? Har man hunnit överbrygga decennier av hat på denna korta tid? Det är fullkomligt otroligt. Därför måste vi börja tänka på tiden efter IFOR-styrkan. Nu hindras detta av att amerikanerna har valkampanj, men vi européer måste börja tänka, agera och förbereda.

För svenskt vidkommande betyder det att vi skall fortsätta den stora insats som vi gör ekonomiskt, humanitärt och militärt med civilpolis osv. men också förbereda återkomsten för flyktingar. Det som behövs

Prot. 1995/96:69

14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

och efterfrågas där nere i första hand är utbildad personal – lärare, arkitekter, ingenjörer, stadsplanerare. Då får vi planera tillsammans. Jag har diskussioner med Leif Blomberg om hur vi bäst skall kunna gagna ett återvändande.

Anf. 40 NILS T SVENSSON (s)

Herr talman! Jag tror att Pierre Schori också träffade Carl Bildt under sitt besök i Sarajevo. Kommer Sverige att lämna särskilt stöd till hans arbetsinsatser? Jag har förstått av information att det är svårigheter ibland vad gäller hans arbete där nere. Kommer Sverige att bidra på något särskilt sätt till den uppgiften?

Anf. 41 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)

Herr talman! Carl Bildt har en oerhört svår uppgift. Det finns ett inbyggt problem i Daytonavtalet, nämligen en skiljelinje mellan den militära insatsen, som löper väl men snart tar slut, och den civila återuppbyggnaden. Freden hänger mycket på att den lyckas. Där finns en skiljelinje. Man kan se hur militär personal står och tittar på när olika människor trakasseras. De har inte rätt att ingripa. Man kan se att militär personal inte ingriper när Carl Bildts mission arbetar, t.ex. med att föra fram grupper för förhandlingar mellan olika etniska grupper.

Därför måste vi stödja det som Carl Bildt nu vill, dvs. att IFOR-styrkorna – militärerna – skall samarbeta mer konkret. Man skall vidga mandatet med den civila missionen. Det är det ena.

Det andra är att jag under besöket från Sveriges sida gav Carl Bildt sex tjänster som han kan använda till strategiska poster på sitt sekretariat.

Anf. 42 BJÖRN SAMUELSON (v)

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Pierre Schori. Vari ligger stöttestenen – det största problemet – när det gäller det utökade mandatet för den militära delen?

Anf. 43 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)

Herr talman! Det är två delar. Den ena är att man skall ha något slags militär eller annan trovärdig närvaro efter att IFOR-mandatet går ut i december. Jag tror att det är nödvändigt. Det måste man diskutera även om det är amerikansk valkampanj.

Det andra är att Carl Bildt har skrivit till NATO:s generalsekretär Javier Solana och givit konkreta förslag på hur det civila och det militära skall samarbeta kraftfullare, framför allt med tanke på de stundande valen, så att man kan medverka till att de genomförs korrekt. Det kräver en förändring av mandatet. Jag har i dag skickat meddelande genom EU-nätet om att vi från vår sida stöder den höge representanten Carl Bildts synpunkter om att man måste ha ett närmare samarbete mellan det militära och det civila.

Anf. 44 BJÖRN SAMUELSON (v)

Herr talman! Jag vill tacka för det svaret. Jag tycker nog ändå inte att Pierre Schori svarar på frågan om han har gjort någon analys av var den politiska problematiken kan ligga. Ligger den i USA:s presidentvalskampanj, eller handlar det om ekonomiska frågor eller om en rädsla från vissa staters sida för att det skall bli ett mångårigt engagemang i Bosnienproblematiken?

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 45 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)

Herr talman! Avgörande är naturligtvis den egna viljan och förmågan hos människorna i regionen. Vi utanför kan ju bara bidra på något sätt. Det har att göra med ledarskapet, där jag tycker att det finns stora brister. Folket vill ha fred.

Samtidigt måste vi européer tänka på ett egenansvar och på hur vi på ett kraftfullare sätt kan göra någonting. Jag tror inte att det finns någon oenighet på den europeiska sidan. Det finns några problem i förhållande till amerikanerna i fråga om hur mycket det skall kosta, och så har vi det amerikanska valet. Men det måste vi se bortom.

Det brinner en eld där borta som vi måste vara med och släcka.

Märkning av livsmedel

Anf. 46 LENNART DALÉUS (c)

Herr talman! När man diskuterar genteknikfrågorna intar frågan om märkning av livsmedel en alldeles speciell roll. Det beror på att människor kräver att få vetskap om innehållet i produkter, särskilt när de känner viss oro för en del substanser. Frågan var uppe i Europaparlamentet för några dagar sedan. Man fattade ett ganska luddigt beslut. Den svenska gentekniknämnden har varit avvisande till en generell märkning av livsmedel.

Jag skulle vilja fråga justitieministern vilken regeringens nuvarande ståndpunkt är i denna fråga och hur och var man kommer driva den i EU-samarbetet.

Anf. 47 Civilminister MARITA ULVSKOG (s)

Herr talman! Egentligen är det jordbruksministerns fråga, men om jag får ge ett mycket allmänt svar vill jag säga att jag som konsumentminister och jordbruksministern i EU-sammanhang kommer att fortsätta driva märkningsfrågorna. Det handlar självfallet också om genteknikmärkning.

Vi vet att det har förekommit en hel del seminarieverksamhet i EU-sammanhang för att försöka utröna vilken hållning man skall ha till genmanipulerade livsmedel. Här är EU och EU-området också i händerna på hela VHO-området.

Det jag allmänt kan säga är att detta trots Gentekniknämndens uttalande, som Daléus hänvisar till, är högt prioriterade frågor för svenska regeringsledamöter i EU-sammanhang.

Anf. 48 LENNART DALÉUS (c)

Herr talman! Att dessa frågor är högt prioriterade tycker jag är bra.

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Skälet till att jag ställde frågan till justitieministern är att den aktuella lagstiftningen och de aktuella myndigheterna märkligt nog ligger under Justitiedepartementet och justitieministern. Men nu när konsumentministern svarar svarar hon inte på den tydliga frågan. Kommer regeringen att i EU-sammanhang driva krav på en generell märkning av gentekniskt modifierade livsmedel?

Anf. 49 Civilminister MARITA ULVSKOG (s)

Herr talman! Svaret är ja. Vi kommer att göra det. Samtidigt kan vi, som Lennart Daléus väl förstår, inte i dag säga om vi kommer att ha framgång i den kampen. Men vi kommer att driva den.

Momsfusket

Anf. 50 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till justitieministern med anledning av det stora momsfusket som vi alla är väl medvetna om. En del uppger att det kostar i storleksordningen 14 miljarder kronor per år. Andra säger drygt 30 miljarder kronor per år. Den tidigare fyrklöverregeringen avsatte ju särskilda pengar till projekt för att leta upp momsfuskare, som visade sig vara mycket framgångsrika. En satsad krona ger 10 kr tillbaka.

Jag skulle vilja fråga om den nuvarande regeringen är beredd inte bara att fortsätta verksamheten utan att utöka den, eftersom det är en otroligt lönsam investering för statskassan. Det behövs naturligtvis även av andra skäl.

Anf. 51 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Herr talman! Som Rose-Marie Frebran kanske känner till tog regeringen fram en strategi förra våren när det gäller att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Den strategin innebar en inventering av alla de områden där ekonomisk brottslighet förekommer. Skatteområdet är ett. Inom ramen för det är momsfrågorna ett viktigt område. Därefter har det under året kommit en rad olika förslag, i form av direktiv till utredningar och uppdrag till myndigheter, som innebär en effektivisering och förbättring av det pågående arbetet när det gäller ekonomisk brottslighet. Vi har förändrat lagstiftning, vi har förändrat arbetsmetoder och vi har tillskapat nya organ som arbetar på annat sätt.

När det gäller just momsfrågan är en väldigt viktig aspekt i sammanhanget att se över regelsystemen så att man förebygger brottslig verksamhet. Det är också en av de bärande tankarna i strategin. Ekonomisk brottslighet är ju av den typen att den utnyttjar lagstiftningens i vissa sammanhang icke heltäckande natur, dvs. möjligheterna att kringgå regelverket. Därför är det viktigt att vi ser över lagstiftningen så att den är så svår att kringgå och utnyttja som möjligt.

När det gäller skattefrågor och inte minst momsfrågor pågår arbete i Finansdepartementet med att se över regelverket för att säkerställa att det skall bli betydligt svårare att ägna sig åt momsfusk. På Justitiedepartementet arbetar vi vidare med att säkerställa att myndigheterna,

som har att hantera de här frågorna, blir bättre på att hantera dem och effektivare när det gäller att utreda dem.

I anslutning till detta har också Finansdepartementet, som ansvarar för skattemyndigheterna i det här sammanhanget, sett till att Riksskatteverkets förslag om att Riksskatteverket skall få ökade befogenheter när det gäller att utreda *Frågestund* och ingripa mot skattefusk av olika slag förs vidare. Vi kommer alltså att föreslå att vi skall förenkla förfarandet och ge ett vidare mandat till skattemyndigheterna för att effektivisera deras verksamhet.

Anf. 52 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Herr talman! Jag har ingenting att invända emot allt det justitieministern här har svarat på min fråga, men det har inte direkt berört min fråga utan snarare kretsat omkring den. Jag håller med om att man skall arbeta förebyggande – självklart skall man göra det – men beräkningarna av hur omfattande momsfusk i dag är finns där. Oavsett vilken siffra som kommer närmast sanningen är det mångmiljardbelopp som inte kommer in till den svenska statskassan.

Vi behöver dessa pengar för att få ned underskottet och för att klara välfärden i vårt land. Vi behöver komma åt detta för att markera samhällets inställning: Vi accepterar inte denna uppluckring av samhällsmoralen eller att de hederliga företagen solkas ned.

Vi har nu facit från 1995 av hur framgångsrik satsningen på detta speciella projekt har varit. Man har i t.ex. mitt hemlän fått tillbaka mer än tiofaldigt av det som har satsats. Är regeringen beredd att gå vidare på den här vägen?

Anf. 53 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Herr talman! Rose-Marie Frebran har väldigt väl beskrivit bakgrunden till den stora satsning som regeringen gör när det gäller ekonomisk brottslighet och skatter och när det gäller momsfrågan i sig. Vi arbetar vidare i enlighet med dessa principer. Det sätt att arbeta som Rose-Marie Frebran här redogör för är en del av hela den stora satsningen, och den går vidare.

Företagsrekonstruktionslag

Anf. 54 HENRIK S JÄRREL (m)

Herr talman! Jag har en fråga till justitieministern.

Lagutskottet har sedan senhösten sakbehandlat regeringens proposition 1995/96:5 Lag om företagsrekonstruktion. Vid lagutskottets sammanträde den 6 februari beslutade Socialdemokraterna och Centerpartiet i samförstånd att bordlägga ärendet för att, som det hette, tänka över förslaget närmare.

Regeringens avsikt var att lagen skulle träda i kraft den 1 april i år. Det är nu inte längre möjligt, eftersom bordläggningen snart har varat i en och en halv månad. Ärendet är heller inte upptaget i kammarens arbetsplan för den resterande delen av vårsessionen.

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Känner justitieministern till dessa omständigheter, och har regeringen någon beredskap för att om möjligt mildra kostnadskonsekvenserna av en rejäl försening av lagens tänkta ikraftträdande? Det här handlar ju bl.a. om utbetalning av fler statliga lönegarantier än vad som annars torde bli aktuellt samt om att rädda företag med överlevnadspotential undan konkurs och att bereda fortsatt meningsfull sysselsättning i många fall.

Anf. 55 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Herr talman! Jag delar den uppfattning som Henrik S Järrel uppenbarligen har. Jag tolkar i alla fall in i frågan att det är mycket angeläget att vi får till stånd en företagsrekonstruktionslag som är ett alternativ till att försätta företag i konkurs. Jag tror nämligen att ett sådant alternativ skulle vara mycket värdefullt, och jag tycker att det är angeläget att vi får till stånd en sådan lagstiftning så fort som möjligt.

Däremot råder inte regeringen över riksdagens arbete.

Anf. 56 HENRIK S JÄRREL (m)

Herr talman! Jag är väl medveten om att regeringen inte råder över riksdagens arbete. Den skall så heller icke göra. Men jag tänkte att det kanske finns några informella band mellan socialdemokraterna i riksdagen och socialdemokraterna i regeringskretsen som kan påverka skeenden hos saker och ting ändå. Det vore kanske lämpligt att tala varmt, lika varmt som justitieministern gör nu, för lagens ikraftträdande.

Anf. 57 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Herr talman! Säkerligen finns det både formella och informella vägar, men de informella brukar inte jag tala offentligt om.

Fredsprocessen i Mellanöstern

Anf. 58 GÖRAN MAGNUSSON (s)

Herr talman! Jag har en fråga till Pierre Schori om fredsprocessen i Mellersta Östern. Den är ju i sig en mycket besvärlig och komplicerad fråga, och den försvåras naturligtvis ytterligare av de förskräckliga terrordåd som på den senaste tiden utförts där.

Min fråga gäller det svenska biståndet och stödet till fredsprocessen. Är regeringen beredd att öka detta stöd och kanske också rikta det på olika sätt? Det finns ju en rad olika områden som erbjuder svåra problem, exempelvis lagstiftningsområdet, för det man nu skall bygga upp av administration på Västbanken och i Gaza. Men också att få tag på kompetenta poliser som kan utbilda palestinier i polisarbete erbjuder i dag stora svårigheter. Det skulle vara intressant att veta om regeringen överväger att öka de svenska insatserna för att stödja fredsprocessen.

Anf. 59 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)

Herr talman! Vi har sedan regeringen tillträdde gått in kraftfullt som ett stöd till fredsprocessen i Mellanöstern. Vi har gjort det ekonomiskt,

politiskt och även personellt genom att utse förre utrikesministern Sten Andersson till så att säga särskilt ombud för detta.

Det råder egentligen inte brist på pengar i Mellanöstern nu i Gaza och Västbanksområdet. Det handlar mer om att få hjulen att börja snurra, undanröja slummen, skapa jobb och också stärka den gryende palestinska staten med *Frågestund* rättshjälp, poliser m.m.

Det finns nu en internationell koordinering under FN, där vi också ingår i olika arbetsgrupper och leder en del, bl.a. den som behandlar palestinska barns framtid som är väldigt viktig.

Men det som framför allt har varit fredens fiende är fattigdomen, i detta område liksom på andra håll i världen. Jag såg vid mitt senaste besök i Gaza hur det faktiskt har skett en synlig förändring. Det pågår en byggbloom i området. Man får in palestinska investeringar utifrån, planterar träd, röjer slum, bygger gator m.m.

Fredsprocessen går alltså framåt. Det enda som kan störa är terroisthandlingar. Men då skall man också komma ihåg att det är små isolerade extrema grupper som står för motståndet, och man kan bara hoppas på att detta inte får ett överslag i den israeliska opinionen så att högerkretsarna kan komma till makten där och bromsa upp det hela.

Jag kan lugna Göran Magnusson med att Sverige gör en kraftfull insats, och vi kommer att fortsätta med detta. Sten Andersson har nyligen varit nere och talat med båda parterna, och det är en insats som också uppskattas av båda parterna.

Miljökontrollen av Öresundsbroprojektet

Anf. 60 ELISA ABASCAL REYES (mp)

Herr talman! Jag har en fråga till miljöminister Anna Lindh. Den gäller den kritik som professor Torkild Carstens och Björn Gillberg riktade mot Öresundsbrokonsortiet. Den här kritiken har inte bemötts av Ines Uusmann på saklig grund utan tillbakavisats med att Länsstyrelsen i Malmöhus län, som är tillsynsmyndighet, inte har haft någon anledning att klaga.

Jag undrar då om Naturvårdsverket har bemött den kritik som har riktats från de f.d. miljökontrollanterna och om Anna Lindh har tagit del av den kritiken om det har gjorts. Jag undrar också om det inte är dags att Naturvårdsverket tar på sig en aktivare roll i kontrollen av miljöarbetet så att inga olagligheter begås.

Anf. 61 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Det som bl.a. Björn Gillberg kritiserade var hur mätningarna gjordes. Efter det har man bytt mätteknik, och såvitt jag förstår gör man nu mätningarna rent tekniskt på det sätt som Björn Gillberg ville. Sedan följer Länsstyrelsen och Naturvårdsverket arbetet. Regeringen kommer snart att få se en halvårsrapport om arbetet. Såvitt jag har förstått har ingen ytterligare kritik framförts efter det att Öresundsbrokonsortiet delvis bytte teknik.

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 62 ELISA ABASCAL REYES (mp)

Herr talman! Det är ju den s.k. ålgräsmodellen som skall mäta spillet och fiskvandringen. Det är också två punkter som har kritiserats, dvs. inte bara mätutrustningen för själva spillet nu. Jag undrar om riksdagen kommer att få ta del av den här halvårsrapporten.

Anf. 63 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Både länsstyrelser och myndigheter följer det här noggrant, och om det finns någon som helst anledning till oro kommer regeringen självfallet att ta det på allvar och försöka åtgärda det. Men än har vi alltså inte sett något som direkt ger anledning till oro.

Anf. 64 BJÖRN SAMUELSON (v)

Herr talman! Min fråga handlar också om Öresundsbron, men jag vill rikta den till justitieministern.

Det var en demonstration mot Öresundsbrobygget den 9 mars, och därvid släpptes en polishund lös. Jag undrar om det är Polisens sak att kontrollera vad som händer med en människa som attackerats av en lössläppt polishund. Gäller samma lag för Polisen som för andra hundägare?

Anf. 65 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Herr talman! Ja, Polisen ansvarar naturligtvis för sina hundar. Det är Polisen själv som gör bedömningen av vilka åtgärder man skall vidta och vilka medel man skall använda, t.ex. hund eller häst. Polisen ansvarar naturligtvis själv för effekterna av sitt handlande.

Offentlig upphandling

Anf. 66 LENNART FREMLING (fp)

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till näringsminister Jörgen Andersson.

För små och medelstora företag är det av särskild betydelse att offentlig upphandling ger möjligheter till konkurrens på lika villkor. Från företagare hemma i Dalarna har jag hört att kommuner och statliga myndigheter inte alltid ger alla företag goda möjligheter att konkurrera. Det kan handla om olämplig storlek och kombination i den enskilda entreprenaden och en hel del hysch-hysch i samband med upphandlingen. Detta gör naturligtvis att medborgarna inte heller får den bästa valutan för skattepengarna. Bättre kunskap behövs alltså om hur man sköter upphandlingar inom den offentliga sektorn.

Har näringsministern också uppmärksammat det här problemet, och vad avser regeringen att göra åt det?

Möjligen är det delvis en fråga även för justitieministern och civilministern, och det råkar nu vara så lyckligt att de båda också finns här.

Anf. 67 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Det är naturligtvis viktigt att konkurrensen fungerar överallt i samhället, så också inom den offentliga sektorn. Vi har haft

en underprissättningsutredning, som nu har lagt fram sitt betänkande. Utredningen är ute på remiss, och jag vill inte föregripa det remissarbetet eller vad som kommer som följd av utredningens arbete. Vi får avvakta tills vi börjar bereda ärendet. Det är självfallet oerhört viktigt att konkurrensen fungerar.

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 68 LENNART FREMLING (fp)

Herr talman! Redan nu har vi ganska mycket lagstiftning om upphandlingsfrågorna, om vad som skall vara offentligt osv. Dessutom kan upphandlingar göras på olika sätt. Man kan dela upp en entreprenad i mindre delar, t.ex. så att även små företag kan konkurrera framgångsrikt. Jag menar att information om vad som är mest effektivt behöver komma ut till statliga myndigheter och kommuner. Det är delvis det jag undrar om: Har regeringen för avsikt att agera redan innan man får de här utredningarna?

Anf. 69 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Det finns också anledning att understryka att majoriteten inom den offentliga sektorn sköter det här med upphandling på ett bra sätt. Det finns alltid exempel, både från den offentliga sektorn och från den privata sektorn, på att upphandling kunde ske bättre. Dessutom har vi genom EU-medlemskapet fått regler för hur det här skall hanteras.

Jag vill bara än en gång understryka att det är viktigt för skattebetalarna och för konsumenterna att konkurrensen fungerar. Jag tycker att kommunerna sköter detta i stort sett bra, och huruvida det finns anledning till ytterligare åtgärder på den här punkten får vi se när vi har remisserna på Underprissättningsutredningen.

Anf. 70 MARGARETA SANDGREN (s)

Herr talman! Jag har också en fråga med anledning av Underprissättningsutredningen. Enligt vad jag förstår, vill ministern inte föregripa den remissomgång som nu pågår. Men förslaget innebär ju att kommunerna kanske skulle tvingas arbeta med vinstmarginaler på verksamhet som är ute och konkurrerar med privata aktörer. Innebörden av förslaget är ju att den här självkostnadsprincipen därmed skulle skrotas.

Jag vill ställa en fråga till statsrådet: Kan förslaget leda till att kommuner och landsting tvingas höja avgifter på dagis, bad, vård och annan service eller att man får gå in och subventionera privata alternativ?

Anf. 71 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Jag vill läsa ur Underprissättningsutredningen, där det står följande: samtliga för kalkylobjekt relevanta direkta och indirekta kostnader inklusive ett avkastningskrav som är skäligt med hänsyn till real avkastning och risk.

Prot. 1995/96:69
14 mars

Vad som är rättvisande får så småningom avgöras i praxis. Men klart är dock att kalkylmetoden skall baseras på en självkostnadskalkylering.

Tillsättning av avregleringsdelegation

Prot. 1995/96:69

14 mars

Anf. 72 KARIN FALKMER (m)

Herr talman! Jag vill fokusera på en problematik som är viktig för tillkomsten av nya företag, nya jobb och villkoren för företagaren. Det gäller de direkt hämmande regelsystem som vi har, som är betungande. Den borgerliga regeringen tillsatte en avregleringsdelegation. Tyvärr avskaffades denna snabbt av den socialdemokratiska regeringen, men jag hoppas att förståelsen för värdet och vikten av de här frågorna finns hos den nuvarande regeringen.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Min fråga är: Avser regeringen att tillsätta någon form av avregleringsdelegation, som kan fortsätta det viktiga arbetet?

En annan fråga är: Kan ni i den nuvarande regeringen, efter ett år och fyra månaders regeringsansvar, peka på några saker där ni har genomfört en minskning av den regelmassa som drabbar företagarna?

Anf. 73 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Regeringen planerar inte att tillsätta någon sådan delegation. Det finns ett antal delegationer som arbetar. Får jag hänvisa till Arbetsrättskommissionen, där parterna sitter för att diskutera den framtida arbetsrätten.

Jag håller inte riktigt med om att allting skulle vara så förtvivlat krångligt i vårt land. Jag läste Dagens Industri i går, och där stod det att gummifabriken i Gislaved, som har övertagits av tyska storägare, planerar att flytta produktion till Sverige från Tyskland. Skälet är att vi har liberalare permitteringsregler än man har i Tyskland. Här finns nog både det som är negativt men också oerhört mycket som är positivt i det svenska företagsklimatet.

Ett ytterligare bevis för det är att industriinvesteringarna 1996 kommer att slå alla rekord och uppgå till 69 miljarder. Sådana stora investeringar görs inte i ett land som har ett företagsfientligt klimat.

Anf. 74 KARIN FALKMER (m)

Herr talman! Med tanke på den situation som vårt land befinner sig i nu, med den höga arbetslösheten och med alla de fagra ord som bl.a. har kommit från regeringspartiet om de mindre företagens betydelse för tillkomsten av nya arbeten, blir jag bekymrad av industriministerns svar. Det jag tänker på är den lille företagaren, som står i begrepp att starta eller driva verksamhet och som får en enormt tung ryggsäck med en regelmassa på många olika områden. Den återreglering som den nuvarande regeringen har gjort sedan regeringsansvaret gick över till den har för övrigt också inneburit att den här ryggsäcken har blivit allt tyngre.

Jag är bekymrad om det inte finns någon förståelse för den mindre företagarens situation. När en företagare, han eller hon, vill starta finns det i dag många hinder – det kan inte vara en nyhet för industriministern – som gör att man tvekar, att man inte kommer i gång och att de som redan har kommit i gång tvekar och avstår från att anställa. Det här är verkliga bekymmer. Jag hoppas att industriministern tänker om i

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

fråga om det här problemkomplexet, därför att det är avgörande för många små företag.

Anf. 75 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Det absolut viktigaste för småföretagen är att det finns en ordentlig efterfrågan i landet. Det finns en investeringsvilja – det rör sig, som sagt, om 69 miljarder kronor – och andelen småföretag är uteslutande underleverantörer till storindustrin. Det är det som är det absolut viktigaste för att småföretagen också skall kunna fortsätta med sin framgångsrika verksamhet. Denna investeringsvilja är en följd av den industripolitik som den här regeringen har fört.

Avgångsvederlag för politiskt anställda

Anf. 76 BJÖRN VON SYDOW (s)

Herr talman! Jag har en fråga, ursprungligen avsedd att ställas till Jan Nygren.

För några dagar sedan fanns det uppgifter i medierna om att regeringen eventuellt vid dagens regeringssammanträde skulle fatta ett beslut innebärande att förmånerna fördubblas för politiskt sakkunniga m.fl. knutna till regeringskansliet. Jag undrar om det förhåller sig på det sättet.

Anf. 77 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Herr talman! Det är inte en fråga som behandlats i regeringen. Jag skall ändå försöka besvara den, mest utifrån samma medier som Björn von Sydow tagit del av.

Jag har uppfattat situationen så att det finns en grupp som har berett frågan om vilka villkor som skall gälla för vissa politiskt anställda i regeringskansliet. Vidare finns det ett förslag om att förändra den regel som gäller i dag, nämligen att man har rätt till avgångsvederlag i sex månader oberoende av om man under den tiden får ett annat arbete. Förslaget går ut på att man i stället får avgångsvederlag under ett år. I gengäld skall det inte utgå om man får ett annat arbete. Den information jag har är att man gjort bedömningen att detta skulle bli billigare för statskassan. Det är en bättre regel från statsfinansiella utgångspunkter.

Jag vill i detta sammanhang passa på att erinra om följande: Att man över huvud taget för denna diskussion om avgångsvederlag för nämnda kategori anställda har att göra med att dessa människor inte har någon anställningstrygghet. När den här kategorin i medier ibland jämförs med kollektivanställda och det hävdas att den har betydligt bättre regler i samband med avgång är det fullständigt fel. Hela det trygghets-system som normalt finns inbyggt i vår arbetsrätt gäller inte för denna kategori.

Anf. 78 BJÖRN VON SYDOW (s)

Herr talman! Om jag uppfattat saken rätt är det för närvarande så att inget beslut har fattats. Min fråga blir då: Avser regeringen att över-

lägga med de andra riksdagspartierna i frågan innan beslut tas i regeringen?

Anf. 79 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)
Herr talman! Jag kan tyvärr inte svara på den frågan.

Den avreglerade elmarknaden

Anf. 80 RUNE EVENSSON (s)
Herr talman! Jag vill rikta min fråga till närings- och energiminister Jörgen Andersson.

I december förra året fattade ju riksdagen beslut om en avreglering av elmarknaden. Ett av motiven var att få bättre konkurrens och att konsumenten skulle sättas i centrum. Vidare skulle konsumenten kunna förhandla med olika leverantörer för att få bästa möjliga pris.

Resultatet hittills är, som när det gäller de flesta andra avregleringar: Det har blivit dyrare för konsumenterna, framför allt för små och enskilda konsumenter.

En av orsakerna till att konsumenterna inte skulle byta leverantör är att man för att byta måste investera i en mätutrustning som kostar ungefär 5 000 kr. Det tar lång tid att tjäna in ett sådant belopp om konkurrensen gäller några ören per kilowatt. Därför väljer konsumenten förmodligen att behålla sin gamla leverantör som är medveten om detta och som kanske höjer priset med anledning härav. Därför vill jag fråga vad energiministern tänker göra för att eliminera dessa hinder för den fria konkurrens som var avsedd.

Anf. 81 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)
Herr talman! Först vill jag slå fast att för det som är konkurrensut-satt, nämligen produktionen av el, har kostnaden gått ner på grund av att vi nu har en gemensam nordisk elmarknad innebärande att norsk el finns på den svenska marknaden. Detta har alltså inneburit att produktionskostnaderna har gått ner.

Där monolet fortfarande gäller – det gäller då mätverksamheten – har sju företag valt att på ett eventuellt otillbörligt sätt höja sina nättar-riffer. Det kommer NUTEK att ta sig an. Med all säkerhet kommer man att kalla till sig de ärendena. Skulle det visa sig att den av riksdagen tecknade lagen inte följs kommer åtgärder att vidtas.

När det gäller mätutrustningen kan jag säga att NUTEK har fått i uppdrag att senast den 30 april redovisa möjligheter till billigare mätutrustning. Jag har gott hopp om att man lyckas. Skulle man inte lyckas kommer vi att övergå till den norska modellen, dvs. någon form av generell mätning.

Anf. 82 RUNE EVENSSON (s)
Herr talman! Det låter positivt. Man kan självfallet ana att det inte ligger i elmarknadens intresse att göra det lätt när det gäller konkurrensen.

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Om nu el köps av en ny leverantör, varför skulle man då inte kunna läsa av sin mätare vid ett visst datum och säga att fr.o.m. det datumet kommer el att köpas från en ny leverantör? Då behöver det inte bli fråga om de våldsamma belopp som har diskuterats i pressen.

Kan inte också leverantörerna stå för mätarkostnaderna?

Anf. 83 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning, Rune Evensson. Det bör vara fullt möjligt att hitta billigare mätutrustning. Det finns faktiskt företag som har tagit fram nämnda modell. Om den håller måttet får vi reda på när NUTEK den 30 april avlämnar sin rapport. Skulle den inte göra det – men så tror jag inte att det blir – kommer vi att gå in för den norska modellen. Den gör det möjligt för alla konsumenter att få del av den billigare producerade el som vi fått genom den nordiska elmarknaden.

Vindkraftsutbyggnad

Anf. 84 SIVERT CARLSSON (c)

Herr talman! Jag har en fråga till näringsministern, alternativt till miljöministern.

Vid omställningen av vårt energisystem kommer – jag förutsätter att vi alla är överens om det – bl.a. vindkraftens utbyggnad att få stor betydelse. Internationellt utvecklas den ju mycket snabbt.

Vid bedömningen av tillåtelse och därmed bygglov för vindkraftverk i dag tas, tyvärr, ganska sällan hänsyn till naturresurslagens portalparagraf. I stället medverkar lagstiftningen beträffande exempelvis strandskydd, rörligt friluftsliv, militära aktiviteter, skydd för landskapsbilden, kulturminnesvård och naturvård till omfattande och enligt min och flera andras mening – det vet jag – onödiga svårigheter när det gäller etableringen av vindkraft.

Min fråga blir därför: Är miljöministern – jag ser att hon vill svara på frågan – villig att medverka till en översyn och en reviderad lagstiftning på nu nämnda områden för att därmed underlätta vindkraftens utbyggnad och stärka dess ställning?

Anf. 85 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Jag kan hålla med om att det i alltför många fall har varit alltför komplicerat att placera ut vindkraftverk. Vi har därför sett till att myndigheterna – Boverket m.fl. – gått samman för att komma med råd när det gäller utplaceringen av vindkraftverk. Vi i regeringen har också väldigt tydligt i praxis markerat i fråga om ärenden som gått till beslut hos regeringen att vi vill ha en mycket generös tillämpning av reglerna för att det verkligen skall bli möjligt att placera ut vindkraftverk. Vindkraften är ju en av de viktiga förnyelsebara energikällorna.

Om det blir behov av ytterligare lagändringar för att den här generositeten verkligen skall kunna slå igenom kommer vi att se till att vi får den sortens lagändringar.

Anf. 86 SIVERT CARLSSON (c)

Herr talman! Jag tackar miljöministern för ett, tycker jag, positivt svar. Det är ett steg på rätt väg. Jag tror att vissa lagstiftningsbitar i slutändan måste ses över. Här finns ju ett ganska hårt motstånd.

Har vi nu kommit överens om att introducera vindkraften och att bygga ut den och denna i sin tur kan svara för, som NUTEK säger, 12–13 terawattimmar, bör vi göra det möjligt för vindkraften att utvecklas så som den kan utvecklas där den kan utvecklas.

Besparingar i skolan

Anf. 87 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v)

Herr talman! Jag har en fråga till skolminister Ylva Johansson.

För några veckor sedan frågade jag skolministern om de konsekvenser som nedskärningarna beträffande elevvårdspersonalen fått inom skolan – för eleverna och för elevernas psykiska status. Sedan dess har det kommit en rapport från Skolverket, *Besparingar i skolan*. Den ger i varje fall mig en ganska dystert bild av vad som i dag händer i skolan. Jag känner mig oroad, och jag tror att också skolministern är oroad.

Det talas alltså om personalminskningar, dvs. om färre vuxenkontakter. Det får till följd att det blir större klasser och därmed stökigt. Tysta elever, de som inte syns – ofta flickor – glöms bort. De får inte den hjälp som de behöver, utan de osynliggörs. Färre grupptimmar och färre laborativa moment påverkar undervisningen bl.a. i naturvetenskapliga ämnen som kemi och fysik. Minskad specialundervisning drabbar mest barn med läs- och skrivsvårigheter. Men framför allt handlar det om minskad hemspråksundervisning.

Slutsatsen i rapporten blir att de största nedskärningarna i skolan procentuellt har gjorts på särskilda stödinsatser. Det tycker jag är allvarligt.

Jag skulle vilja fråga skolministern vilka slutsatser skolministern drar av rapporten och vilka åtgärder hon eventuellt kommer att vidta för att förbättra situationen.

Anf. 88 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Det finns många tecken som tyder på att de senaste årens ganska stora nedskärningar, som har drabbat skolan i många kommuner, har slagit på ett sådant sätt att de genomsnittliga eleverna klarat sig ganska väl, medan de elever som har litet större behov av stöd än andra, gråzonsbarnen, fått bära det tyngsta lasset och drabbats hårdast. Inte minst mot den bakgrunden är det oerhört viktigt att vi klarar av att föra en ekonomisk politik som på sikt kan garantera resurserna till våra grundläggande verksamheter i välfärdssamhället, dit skolan hör. Det är också viktigt att vi på kort sikt ser till att vi prioriterar resurserna på ett sådant sätt att vi faktiskt når en likvärdig utbildningsstandard för alla barn.

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Skolverket har fått i uppdrag från regeringen att särskilt granska hur kommunerna fördelar sina resurser mellan olika elever och olika elevgrupper för att nå en likvärdig skola.

Jag tror också att det är viktigt att vi blir bättre på att värdera kvalitet i skolan. Även om vi kan konstatera att det varit stora besparingar på skolans område och kan befara att det fått stora konsekvenser för kvaliteten, vet vi sedan tidigare att kvaliteten under den tid då resurserna till skolan stadigt ökade inte alls höjdes i den takt som resurserna ökade. Resurserna är en viktig fråga, men en ännu viktigare fråga är: Vad blir det konkreta kvalitativa resultatet både för enskilda elever och för skolan i dess helhet? Där kommer vi inom kort att få ta del av Skolverkets rapport *Bilden av skolan*.

Anf. 89 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v)

Herr talman! Det här är en oerhört viktig jämlikhetsfråga. Det är också en viktig klassfråga. Regeringen har ett nationellt ansvar när det gäller likvärdighet. Det är något basalt för svensk utbildningspolitik. I 1 kap. 2 § skollagen står det att utbildningen inom varje skolform skall vara likvärdig varhelst den anordnas i landet. Den skall också ta hänsyn till elever med särskilda behov och elever som har svårigheter i skolarbetet.

Tycker skolministern att de här kraven uppfylls i dag, att vi verkligen med gott samvete kan säga att vi har en likvärdig skola? Jag är medveten om de ekonomiska svårigheterna. Men bristande möjligheter i den här viktiga delen innebär mycket stora svårigheter att kompensera det senare i livet. Är skolministern beredd att överväga att återinföra sektorsbidraget till skolan?

Anf. 90 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Det är ett nationellt ansvar att se till att vi har en likvärdig skola. Det finns oroande tecken bl.a. därför att resurserna till skolan under flera års tid har minskat. Men vi vet ännu inte säkert hur det har slagit på kvaliteten. Jag måste ändå säga att mitt intryck är – jag besöker väldigt många skolor – att det finns kvalitetsskillnader mellan svenska skolor men att de kvalitetsskillnaderna inte huvudsakligen handlar om hur mycket resurser en skola får. De största kvalitetsskillnaderna finns inte heller mellan kommuner utan inom kommuner, kanske mellan skolor som ligger bara ett stenkast ifrån varandra. Då blir det intressant att fråga sig: Vad är det egentligen som avgör kvaliteten i skolan? Vad är det som gör att vissa skolor lyckas bättre än andra? Självklart är de ekonomiska resurserna en viktig förutsättning, men inte den enda.

Nej, jag är inte beredd att återinföra sektorsbidraget i skolan. Under den tid vi hade sektorsbidrag täckte det mindre än hälften av skolans kostnader. Det skulle det göra också i framtiden. Det betyder att det bara är för syns skull man inför öronmärkta pengar. Egentligen handlar det inte om att staten talar om vilka pengar som skall användas i skolan ute i kommunerna. Det skulle däremot vara olyckligt att försöka definiera vilka kostnader som hör till skolan, vilka som hör till barnomsorgen

och skolbarnomsorgen i de många exempel som finns på en bra integrering mellan dessa olika verksamheter.

Anf. 91 BJÖRN SAMUELSON (v)

Herr talman! När vi hade ett detaljerat reglerat statsbidrag till skolan täckte det inte heller kostnaderna till hundra procent. Det var ett svar rakt ut i luften.

Det kan vidtas andra åtgärder som inte kostar så mycket. Jag skulle vilja fråga skolministern om hon ser möjligheter till strukturella förändringar, t.ex. att förskolan får ett annat myndighetsansvar än vad den har i dag, att vi genomför strukturella organisationsförändringar när det gäller Skolverket och genomför förändringar som underlättar samarbetet mellan kommuner så att de slutar att märka revir.

Anf. 92 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Det var just det jag sade: Under den tid vi har haft specialdestinerade resurser eller sektorsbidrag till skolan har det ändå bara täckt en del, som mest ungefär hälften, av skolans kostnader och därför egentligen inte varit något egentligt mått på vilka pengar som satsas på skolan.

Jag kan försäkra Björn Samuelson om att regeringen arbetar mycket intensivt med hur vi på bästa sätt skall kunna underlätta integrering både lokalmässigt och verksamhetsmässigt mellan förskola, skolbarnomsorg och grundskola. Jag tror att det är oerhört viktigt att man får ett möte till stånd mellan förskolepedagogiken och skolpedagogiken, där det bästa av de olika kulturerna kan mötas. Det finns många exempel ute i kommunerna på att man med samarbete mellan olika professioner kring barnen – grundskollärare, förskollärare och fritidspedagoger löser gemensamt uppgifterna för en gemensam grupp barn – lyckats höja kvaliteten också med befintliga resurser.

Anf. 93 MARGITTA EDGREN (fp)

Herr talman! Av de resurser som används i skolan är lärarna en. Många säger att lärarutbildningen är dålig. Men jag skulle vilja få in en annan aspekt. Kan det inte vara så att hela organisationen av skolan, som är hundratals år gammal, är som en korsett, en hämmande gördel, runt det arbete som lärare vill utföra i skolan? Om man skulle släppa betydligt fler nya idéer och tillåta större frihet rent organisatoriskt, skulle man därmed kanske få en bättre skola?

Anf. 94 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Jag tror att det kan vara en riktig beskrivning av många enkilda skolor. Det kan finnas en organisation som är en hämmande korsett. Vi har i dag en mycket stor lokal frihet när det gäller att organisera arbetet i skolan och skolverksamheten i kommunen eller på en konkret skola, men det är fortfarande ganska få skolor och kommuner som utnyttjat den friheten. Mitt intryck från mina många besök i skolor är att de skolor som har tagit vara på den nya friheten och utgått från den konkreta pedagogiska verksamheten – låtit de organisatoriska

Prot. 1995/96:69

14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

strukturerna anpassas till verksamheten och inte tvärtom – har kunnat ha en mycket hög kvalitet, även om de inte fått mer utan kanske i stället mindre resurser.

Anf. 95 BJÖRN SAMUELSON (v)

Herr talman! För ett tag sedan hade jag en diskussion med Margot Wallström om skolan och skolbiblioteken. Hon delade min oro över den icke-utveckling som vi nu ser. Det står i olika artiklar i pressen att Ylva Johansson anser att skolbiblioteksstandarden och kvaliteten är god sådan den är i svenska skolor i dag. Artiklar från bl.a. Östgöta Correspondenten kan jag överlämna. Vad tycker ni egentligen? Detta har också bäring på likvärdigheten. Språket är ju en demokratifråga. Det kan man bl.a. läsa i den debattrunda som Ylva Johansson haft med Beatrice Ask. Hon säger på ett ställe att man skall ha *voice-exit*-perspektivet på demokratin i skolan. Vad tycker ni? Är det bra med skolbibliotekens standard och kvalitet eller inte? Det tycker i varje fall inte författarna.

Anf. 96 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Det kan både vara så att den generella standarden är god och att man ändå är oroad över de tendenser som finns till att det inte är lika bra överallt. Det gäller på många områden när det handlar om en så stor verksamhet som skolan. Generellt har vi en god standard i den svenska skolan, även när det gäller skolbiblioteken. Det hindrar inte att också jag som skolminister är oroad över att skolbiblioteken på vissa håll har varit satta på undantag. Det gäller också en del andra verksamheter inom skolan. Dessa båda perspektiv kan faktiskt förenas.

OS i Stockholm

Anf. 97 EWA LARSSON (mp)

Herr talman! Min fråga riktar sig till civilminister Marita Ulvskog. Regeringen föreslår nu att vi skall stå som garant. Vi skall garantera 2,5 miljarder kronor till sommar-OS. Garantin avser att täcka ett eventuellt underskott vid ett planerat OS-lotteri. Ingen, inte ens civilministern, tror att lotteriet kommer att gå ihop. Man talar om att det kanske kan tas in 1 miljard kronor på lotteriet.

Den arrangör som nämnts och som har förts i debatten är AB Tips-tjänst. Men styrelsen har ännu inte tagit ställning till om man vill arrangera ett OS-lotteri. Styrelsen har sammanträde på måndag. Om man nu säger nej, kvarstår då garantin? Gäller den andra lotteriverksamheter och andra spelbolag? Eller är garantin knuten just till AB Tipstjänst?

Anf. 98 Civilminister MARITA ULVSKOG (s)

Herr talman! Det finns en balanserad budget med ca 11 miljarder på inkomstsidan och 11 miljarder på utgiftssidan för det OS-arrangemang som Stockholms stad har ansökt om att vi skall utställa en garanti för. Det regeringen vill föreslå riksdagen genom en proposition är att man på inkomstsidan skall ställa upp med en garanti på 2,5 miljarder av de

11 miljarderna. De övriga miljarderna är sponsorsintäkter som i stort sett redan i dag är färdigförhandlade. Det rör sig bl.a. om TV-inkomster. Det finns en mycket osäker post på inkomstsidan, och det gäller lotteriinkomsten på 2,5 miljarder.

Från regeringens sida säger vi att det är mycket bättre att vi – om vi skall gå in med en garanti för ett OS-arrangemang – tar ansvaret för just denna post. Men det är också den enda post som vi tar ansvar för. Vi vill inte gå in på utgiftssidan och ge några garantier om att eventuella överdrag av kostnaderna skall kompenseras i efterhand av staten. Vi vill tvärtom lägga en väldigt stark kostnadspress på OS-arrangörerna. Det får inte kosta mer än vad man har angett i den balanserade budgeten.

När det gäller själva lotteriet skall staten få rätten att anordna ett OS-lotteri. Om vi sedan tar in 1 miljard, 2 miljarder eller 2,5 miljarder kan diskuteras. Jag tror inte att man kan ta in 2,5 miljarder på ett sådant lotteri, utan man får skjuta till av ordinarie budgetmedel.

Tipstjänst, som blir det nya stora sammanslagna statliga spelbolaget, har angett att man tror sig kunna ta in 1–2 miljarder på lotteriet. Eftersom Tipstjänst är ett professionellt spelbolag litar jag på den bedömningen. Med min allmänna kännedom om spelmarknaden – jag får också väldigt ofta framhålla vikten av att folkrörelselotterierna har ett vitt spelrum – tvivlar jag inte på att Tipstjänst kommer att vara intresserat av att ta på sig uppgiften med ett sådant här lotteri.

Men det handlar först om att Stockholms stad skall lämna in en ansökan senast i augusti. Sedan gäller det kampen om att vinna kandidaturen. Därefter kan det bli dags att diskutera detaljerna kring detta lotteri, som alltså utgör en ganska liten del av detta jättearrangemang.

Anf. 99 EWA LARSSON (mp)

Herr talman! Anledningen till förslaget att riksdagen skall besluta om en garanti är ju att det förutsätts en statlig garant för att man över huvud taget skall kunna gå in med en ansökan. Men det var inte detta som var min fråga.

Faktum kvarstår att styrelsen för AB Tipstjänst ännu inte har tagit ställning till om man vill arrangera ett OS-lotteri. Min fråga var: Vi kan ha hypoteser om att AB Tipstjänst tycker att detta är en bra affär osv., men om styrelsen säger nej, vad gäller då för den statliga garantin? Gäller den andra bolag? Eller vad är det som gäller, om AB Tipstjänst säger nej?

Anf. 100 Civilminister MARITA ULVSKOG (s)

Herr talman! Propositionen går ut på att staten vill ha rätten till att anordna detta lotteri för att ställa upp med garantin på 2,5 miljarder kronor. Vi kommer inom kort att ha bara ett spelbolag, nämligen det sammanslagna Tipstjänst och Penninglotteriet. Skulle styrelsen för Tipstjänst i en framtid inte vilja ta på sig ett sådant uppdrag kan ägaren – staten – byta styrelse.

Prot. 1995/96:69

14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Frågestund

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 101 ELISABETH FLEETWOOD (m)

Herr talman! För ett par timmar sedan hade jag tillfälle att lyssna på en interpellationsdebatt mellan skolministern och Beatrice Ask. Det gällde rasism och främlingsfientlighet. Där nämndes också *Holocaust*, eller *Förintelsen* som vi brukar säga i Sverige.

För ett par veckor sedan träffade jag i Melbourne en man, och han var som nioåring tillsammans med sin mamma några av de allra sista som Raoul Wallenberg lyckades rädda. Resten av familjen förintades.

I interpellationsdebatten talades det om rasism och främlingsfientlighet. Min fråga riktar sig då givetvis till Ylva Johansson. Vad kan skolan göra för att kommande generationer inte skall glömma bort vad Förintelsen innebar? Vi vet att det finns individer, grupper och organisationer som förnekar att Förintelsen över huvud taget har ägt rum. För den framtida demokratiska världen och för alla mänskliga värden som vi tror på är det nödvändigt att vi inte glömma bort Förintelsen. Jag vill fråga Ylva Johansson: Vad kan vi göra för att skolan skall ta sitt mycket stora ansvar för att vi inte glömmet vad Förintelsen innebar och för att kommande generationer får veta vad som skedde?

Anf. 102 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Elisabeth Fleetwood berör en av skolans allra mest grundläggande uppgifter, den som handlar om att förmedla, utveckla och hävda våra grundläggande demokratiska värderingar och att i ordets vidaste bemärkelse fostra demokratiska medborgare.

Självfallet är det skolans uppgift att ge en saklig och engagerad undervisning kring andra världskriget, kring Förintelsen och kring de förutsättningar som fanns till varför det kunde gå som det gjorde. Men det handlar också om att göra kopplingar till dagens samhälle och till de värderingar som vi har att diskutera och debattera i skolverksamheten och skolvardagen i dag. Det är kanske där som de största bristerna finns. Många som arbetar i skolan har nog känt sig osäkra. Det råder kanske brist på stöd när det gäller hur man skall arbeta med skolans värdegrund och med skolans demokratiska uppgift.

Utöver de riktlinjer som finns i läroplan och skollag deltar vi också som medborgare, föräldrar och politiker i det offentliga samtalet i skolan. Skolan är en del av samhället, men man har en speciell uppgift när det gäller den demokratiska fostran. Där har vi alla en uppgift att fylla: att komma till skolan och diskutera. Ungdomar vill diskutera värdefrågor med vuxna, med sina lärare naturligtvis men också med andra, och där kan vi alla bidra.

Anf. 103 ELISABETH FLEETWOOD (m)

Herr talman! Jag instämmer naturligtvis i det som skolministern säger om att skolan behöver stöd. Men jag tror också att vi kontinuerligt måste se till att skolan får det stödet allteftersom utvecklingen rullar vidare.

Det finns också en annan syn på detta, nämligen att vi aktivt måste angripa dem som förnekar det som har hänt. Det gäller dem som är rasistiska, främlingsfientliga och som i dag utnyttjar det som hände. De

kanske också vinner anhängare bland unga människor. Vi måste se till att vi finner medel att motarbeta dessa människor och att vi har mod att motarbeta dem, var de än dyker upp.

Prot. 1995/96:69
14 mars

Anf. 104 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Jag delar den uppfattningen, och jag tror också, som Elisabeth Fleetwood avslutade med att säga, att det handlar mycket om mod och civilkurage. Vi kan alla bidra till att skapa detta. Det sägs redan i dag i läroplanen att alla som aktivt arbetar i skolan skall motarbeta uttryck för främlingsfientlighet och rasism.

Frågestund

Jag har i ett interpellationsvar i dag här i kammaren meddelat att jag har för avsikt att tillsätta en särskild arbetsgrupp med uppgift att komma med förslag på hur statliga myndigheters arbete och stöd i dessa frågor kan effektiviseras och samordnas. Gruppen skall också komma med ytterligare förslag om hur man skall stödja det viktiga lokala arbetet. Det är självklart så att det är de människor som dagligen arbetar tillsammans med barn och ungdomar som har de största förutsättningarna att lyckas i detta arbete.

Det är också viktigt att vi kommer ihåg att främlingsfientlighet, rasism och antidemokratiska värderingar inte är något ungdoms-problem. Det finns vissa sådana tendenser i vårt samhälle över huvud taget, men det är förstås särskilt viktigt att aktivt motarbeta dem bland ungdomar.

Anf. 105 FÖRSTE VICE TALMANNEN

Vi kommer som längst att fortsätta frågestunden till kl. 15.30. Antalet frågare blir därför beroende av frågornas och svarens längd.

Miljövänlig offentlig upphandling

Anf. 106 CARINA HÄGG (s)

Herr talman! Under senare år har konsumenternas möjligheter och ansvar när det gäller miljön diskuterats. Inte minst den nuvarande regeringen har uppmanat konsumenterna att bli mer medvetna och ställa större krav. Det handlar då inte om prisnivån, utan det är vidare än så.

Vi som enskilda försöker efter bästa förmåga ta oss igenom reklamflödet letande efter svanar, falkar och beteckningar som "bra miljöval". Vi gör detta trots att det inte alltid är så enkelt och trots att stödet från konsumentsekreterarna ofta är bortsparat ute i kommunerna.

Men vad gör då regeringen och civilministern? Jo, det utreds en hel del, och det hänvisas ibland till EU. Jag ställer därför nu, otåligt, frågan: När skall regeringen börja använda *sin egen* stora konsumentmakt – indirekt och direkt – genom en konsekvent miljövänlig upphandling av varor och tjänster? Jag tycker att det nu är dags att vi hjälps åt, både enskilda och politiker, för att flytta fram positionerna och dela miljöansvaret.

Anf. 107 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Regeringen har ju haft en utredning om vilka hinder som finns när det gäller miljövänlig upphandling. Den är nu klar, och vi

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

kommer att fortsätta se över kriterierna gällande miljöregler vid offentlig upphandling. Vi tror att det är väldigt viktigt att försöka använda den offentliga upphandlingen till att gynna en miljövänlig produktion. Det kommer alltså att komma riktlinjer för miljövänlig upphandling.

Anf. 108 CARINA HÄGG (s)

Herr talman! Jag tror inte att man kan vänta på den slutgiltiga utredningen i denna fråga. Här gäller det att man, på samma sätt som i fråga om prisnivån, mycket tydligt från tungt politiskt håll markerar hur man vill att utvecklingen skall vara. Det handlar om att ge inköparna råg i ryggen så att de vågar gå vidare och ställa krav. I dag tvekar man väldigt mycket om vilka befogenheter man har, och om vad man vågar göra. Det måste till någonting ganska snart. Vi kan inte vänta längre.

Anf. 109 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Alla statliga organ och alla kommunal- och lands- tingsorgan har redan i dag möjlighet att använda kriterier för miljövän- lig upphandling. Det finns också en hel del förslag och rekommendat- ioner från t.ex. Naturvårdsverket och Kommunförbundet.

Dessutom kommer regeringen, för att undanröja de eventuella hin- der som finns, att komma tillbaka med förslag i frågan om kriterier för miljövänlig offentlig upphandling.

Bostadskostnaderna

Anf. 110 LENNART NILSSON (s)

Herr talman! En stor del av skatteomläggningen finansierades ge- nom ökade kostnader för de boende. Nu har en utredning analyserat skatteomläggningens effekter. Tyvärr saknas fördelningspolitiska ana- lyser när det gäller just bostadsområdet. Det har ju visat sig att hyran för en stor del av låginkomsthushållen är ganska betungande.

Kommer regeringen att medverka till att det görs ordentliga ana- lyser av, och eventuellt dras slutsatser kring, boendet och av huruvida man behöver göra justeringar som har samband med skattereformen?

Anf. 111 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Det är alldeles rätt det som Lennart Nilsson säger. Bo- endet fick ta en mycket stor del av finansieringen i samband med skat- teomläggningen. Det är klart att många av hushållens kostnadsfördy- ringar har kommit därigenom.

Jag tror att det i och för sig finns tillräckliga analyser på detta om- råde. Jag tror inte att det är nödvändigt att göra ytterligare analyser. Vad vi skall dra för slutsatser är jag inte beredd att ha någon mening om i dag. Vi vet att förändringar på detta område är oerhört kost- samma, och vi har ett statsfinansiellt läge som gör det mycket svårt att komma med några generella lättnader.

Anf. 112 LENNART NILSSON (s)

Herr talman! Orsaken till min fråga är bl.a. att statliga Boverket har varit väldigt kritiskt i sin analys av utredningens resultat. Man konstaterar att det har gjorts alldeles för litet analyser kring fördelningspolitiska effekter på boendeområdet. Den stora delen av kostnaderna i samband med omläggningen fick ju bäras av dem som hade statliga subventioner.

Det innebär att låginkomsthushåll i dag har väldigt svårt att efterfråga en modern bostad. Det är därför jag undrar om man är beredd att analysera frågan utifrån dessa utgångspunkter.

Anf. 113 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Jag tror att den riksdag som fattade beslut om skatteomläggningen och dess finansiering var fullt medveten om att de kostnader som skulle komma på boendesidan hade den här profilen. Vad Boverket nu har kommit med är väl en bekräftelse på detta.

En stor del av denna fråga hänför sig också till hur vi skall finansiera det framtida bostadsbeståndet. Där är jag trygg, för jag vet att det sitter en utomordentlig utredning, där Lennart Nilsson är ledamot, och arbetar med detta.

Kuba

Anf. 114 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)

Herr talman! Utrikesdepartementet har gett ut en liten förnämlig broschyr som heter *PS om biståndet*. Där skriver biståndsminister Pierre Schori under rubriken *En ny politik för solidaritet och säkerhet* bl.a. att det nu gäller att bygga samhällen som respekterar medborgerliga fri- och rättigheter och som präglas av en stark demokratisk kultur. Det gör vi genom att ge stöd till fria val och genom att stödja framväxten av en rättsstat med demokratiska institutioner, ett demokratiskt levande partiväsen, fria, kritiska och granskande medier och oberoende folkrörelser. Så slutar man med ett PS: Utan demokrati och respekt för mänskliga rättigheter blir det ingen varaktig och fredlig utveckling.

Då kommer min fråga till statsrådet Pierre Schori. Delar biståndsministern uppfattningen att det bästa som kunde hända för att kyla ned det spända förhållandet mellan USA och Kuba vore att diktatorn Fidel Castro störtades och att Kuba blev demokratisk och införde mänskliga rättigheter?

Anf. 115 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)

Herr talman! Tala om ledande fråga!

Det upphetsade klimatet just nu beror ju på att kubanskt flyg sköt ned två civilflygplan på ett förkastligt sätt. Det har vi entydigt fördömt. Det upphetsade klimatet kommer sig också av att det är valrörelse i Förenta staterna. Då tillgriper man överträdelser mot den internationella folkrätten, något som nu påtalas av bl.a. EU.

Det upphetsade läget beror också på frånvaron av demokrati på Kuba. Frågan är: Hur bidrar omvärlden bäst till att få till stånd en demokratiseringsprocess på Kuba? Sverige anser, liksom övriga nat-

Prot. 1995/96:69

14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

ioner inom EU, att det, precis som under det kalla kriget, är viktigt med dialog, samtidigt som man upprätthåller de grundläggande värderingarna om demokrati och mänskliga rättigheter. Det är den politiken Sverige och EU för i dag.

Anf. 116 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)

Herr talman! Jag har en kort följdfråga. Tror biståndsministern att det är möjligt att föra denna konstruktiva dialog med Kuba så länge Fidel Castro är kvar som diktator där?

Anf. 117 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)

Herr talman! Det är det som testas nu. Det är segt, vill jag säga. För övrigt vill jag tacka för reklamen för den broschyr vi har givit ut.

Rave-kulturen

Anf. 118 ANNIKA NILSSON (s)

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till civilminister Marita Ulvskog.

De senaste veckorna har det pågått en intensiv debatt om den s.k. *rave*-kulturen. Diskussionerna har handlat om *rave*, knark, Docklands och otillåtna danstillställningar.

Det finns de som anser att samhället helt borde ta avstånd från *rave*-kulturen, medan andra menar att detta är en form av ungdomskultur som faktiskt inte har något med knark att göra och att vuxenvärlden har missförstått det hela när den kopplar ihop *rave* och knark.

Det vi i dag ser av förhållandet mellan statsmakterna och *rave*-kulturen är polisinsatser och hetsiga diskussioner i tidningarna. Jag vill fråga civilministern vad hon allmänt anser om *rave*-kulturen och den koppling den har fått till narkotika. Vilket förhållande har statsmakterna i dag till *rave*-kulturen? Hur anser civilministern att denna skall utvecklas?

Anf. 119 Civilminister MARITA ULVSKOG (s)

Herr talman! Om jag talar för regeringens räkning kan jag säga att vårt förhållande till *rave*-kulturen är gott. Vi tillhör inte den vuxengeneration som säger usch och fy till all ungdomskultur. Det har varit så genom tiderna att vare sig det gällt jazz, pop eller rock har en del av den äldre generationen förfasat sig. *Rave*-kulturen är inget annat än en växande ungdomskultur som ägnar sig åt musik, dans och mycket kreativ konstnärlig verksamhet.

Från Ungdomsstyrelsens sida, dvs. den myndighet som sorterar under Civildepartementet, anslogs t.o.m. så sent som i höstas drygt 100 000 kr för att stötta de svenska *rave*-organisationerna. Det finns ett trettiotal i landet. Det de vill arbeta för är att visa att *rave*-kulturen inte kommer att låta sig utnyttjas av de intressen som alltid brukar vilja utnyttja ungdomskulturen för att tala om droger och försälja droger.

Prot. 1995/96:69
14 mars

Det olyckliga är när *rave*-kulturen utnyttjas för politiska PR-kupper som får en direkt kontraproduktiv verkan. Man bidrar till att skapa ett intryck av att all *rave*-kultur är förknippad med droger. Det är inte sant.

Det görs väldigt mycket bl.a. inom den organisation som har fått stöd från Ungdomsstyrelsen för att se till att det är fullständigt klart att droger är förbjudna på *rave*-partyn, att de som har droger på sig polisanmäls och att man vill ha ett nära samarbete med Folkhälsoinstitutet i de här frågorna.

Från regeringens sida stöder vi alltså *rave*-kulturen, men vi är inte beredda att ge oss iväg till Docklands och dansa för att stötta den lilla del av arrangörerna av *rave*-partyn som faktiskt är mycket aktiva förespråkare för en drogliberal syn som vi inte delar.

Frågestund

Polisregister

Anf. 120 BENGT HURTIG (v)

Herr talman! Jag riktar mig till justitieminister Laila Freivalds.

Jag ställde i december en s.k. skriftlig fråga till justitieministern om hur man såg på analysregistret för Europol som det hade lagts förslag om i juli 1995. Där sade man sig vilja samla in persondata om rasursprung, politiska åsikter, religiösa och andra övertygelser, tecken på olika hälsotillstånd och tecken på sexuellt beteende.

Jag fick ett svar som kan tolkas som att regeringen tyckte att detta var i enlighet med de konventioner och regler som gäller i Sverige.

Sedan det svaret har man diskuterat detta i det danska parlamentet. Från justitieministeriet där har man fått svaret att en rad länder, däribland Danmark, har tagit avstånd från det här utkastet till analysregister. I dag har också EU-parlamentet röstat om detta och sagt att man i varje fall skall ta bort införandet av tecken på sexuellt beteende i registret.

Är det verkligen så att den svenska regeringen inte har agerat på något sätt när det gäller förslaget till särskilt analysregister med uppgifter om persondata av den karaktär som jag nyss beskrev?

Anf. 121 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Herr talman! Sverige har deltagit i diskussionerna kring uppbyggnaden av Europol och haft många synpunkter i olika frågor. Vi har däremot inga invändningar mot att man i likhet med vad vi gör i dag i Sverige registrerar t.ex. ett visst sexuellt beteende när det gäller efterspaning av en grov sexualförbrytare.

Anf. 122 BENGT HURTIG (v)

Herr talman! Jag uppfattar det som att man inte har haft några synpunkter när det gäller den övriga registreringen, dvs. rasursprung, politiska åsikter, religiösa och andra övertygelsers samt tecken på hälsotillstånd.

Varför skall det vara nödvändigt att registrera sexuellt beteende i förväg hos människor som eventuellt kan vara vittnen eller utsättas för

Prot. 1995/96:69
14 mars

brott? Det är ju om en människa har begått sexualbrott som man kan vara förvissad om beteendemönstret.

Anf. 123 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Herr talman! Enligt de regler som gäller i Sverige och de vi förfäktar i Europasammanhang skall bara sådana uppgifter registreras som är relevanta för brottsutredning. *Frågestund*

Säljakt

Anf. 124 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)

Herr talman! Jag har en fråga till miljöministern.

Sälungejakten, eller man kanske skall säga slakten, kan inte pågå utan bidrag från norska staten. Båtarna är nu på väg.

Vad är miljöministern beredd att göra för att Norge skall upphöra med denna slakt?

Anf. 125 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Jag har diskuterat detta med min norska kollega. Jag har framfört både mina egna betänkligheter och de reaktioner som detta har väckt i Sverige.

Utöver att framföra våra uppfattningar är det inte så mycket vi kan göra. Det här är en fråga för norska staten. Jag beklagar att norska staten har intagit den attityd som de har.

Anf. 126 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)

Herr talman! Jag är nöjd med det svar som miljöministern ger.

Jag har ytterligare en fråga. Vad kan miljöministern göra via EU? Vi vet ju att man importerar sälskinn till EU. Det är både norska sälskinn och sälskinn från andra länder som går till EU via Norge. Såvitt jag förstår är detta inte lagligt, men det fortgår ändå.

Vad kan miljöministern göra via EU för att stoppa denna import av sälskinn?

Anf. 127 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Det finns många restriktioner för den här sortens import. När det gäller den del av importen som inte är tillåten görs redan insatser via tullen. Den del som är tillåten via EU är en mycket liten del.

Det man kan göra är naturligtvis att EU agerar mot den del som är otillåten.

Anf. 128 GUDRUN LINDVALL (mp)

Herr talman! Det är alltså i dag det sker. Båtarna går i dag och i morgon. Det är fyra båtar som går. De får 2 miljoner var för att kunna bedriva jakten. Man räknar med en intäkt på 25 000–50 000 kr.

Den här jakten är helt beroende av att norska staten bidrar. Utan bidraget skulle jakten eller slakten inte kunna ske.

Vi har f.d. sälfångsttillsyningsman Odd Lindberg här i riksdagshuset för att informera om detta.

Prot. 1995/96:69
14 mars

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi anser att svenska staten har agerat för lamt. Från Miljöpartiets sida menar vi att eftersom Sverige har ett anseende i världen när det gäller djurskydd måste vi protestera på ett mycket kraftfullare sätt mot denna slakt. Det är en slakt som är fruktansvärt grym. Man hackar ihjäl sälungar med pik. 20 000 skall man hacka i år.

Finns det ingen möjlighet för miljöministern att på ett kraftfullare sätt än hittills agera internationellt för att försöka få till stånd en storm mot den här jakten? Den borde inte förekomma i någon stat som vill kalla sig civiliserad.

Anf. 129 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Jag har flera gånger tagit upp denna fråga med min norska kollega, och det har dessutom varit en internationell storm. Norge har av olika anledningar valt att fortsätta jakten ändå.

Vi kommer att fortsätta att tala om vår uppfattning. Det är vad vi kan göra från svensk sida.

Miljökriterier vid offentlig upphandling

Anf. 130 ELISA ABASCAL REYES (mp)

Herr talman! Jag har varit med som undertecknare av en motion som handlar om statlig upphandling och om att staten skall kunna bojkotta vissa företag. Med anledning av den fråga som ställdes tidigare om miljövänlig statlig upphandling undrar jag om den också kommer att innefatta att statliga företag i framtiden skall kunna bojkotta internationella miljövidriga företag.

Den motion jag skrev under gällde visserligen också företag som har en socialt sett dålig policy. Men det här är faktiskt aktuellt, och det vore väldigt intressant om svenska staten skulle kunna bojkotta Shell, som står för ett uppenbart miljöförtryck och människoförtryck.

Anf. 131 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Jag kan för det första konstatera att vi nu snart är lika många statsråd som riksdagsledamöter i kammaren.

För det andra kan jag i förväg inte svara på vilka kriterier vi kommer att presentera när det gäller miljökriterier vid offentlig upphandling. Jag föredrar att vänta tills förslaget är färdigt.

Anf. 132 FÖRSTE VICE TALMANNEN

Därmed är frågestunden avslutad.

Jag tackar regeringens ledamöter för att de har kommit hit och svarat på kammarens frågor.

7 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1995/96:101 till bostadsutskottet

1995/96:125 till trafikutskottet
1995/96:141 till näringsutskottet
1995/96:146 till socialutskottet
1995/96:148 till arbetsmarknadsutskottet
1995/96:149 till socialförsäkringsutskottet
1995/96:167 till konstitutionsutskottet
1995/96:169 till finansutskottet
1995/96:170 till justitieutskottet
1995/96:172 till näringsutskottet
1995/96:176 till socialutskottet
1995/96:181 till lagutskottet
1995/96:183 till utbildningsutskottet
1995/96:186 till bostadsutskottet

Prot. 1995/96:69
14 mars

Skrivelse

1995/96:103 till konstitutionsutskottet

Förslag

1995/96:RR10 till trafikutskottet

Redogörelser

1995/96:NR1 till utrikesutskottet
1995/96:RR5 till finansutskottet
1995/96:RR6 till utbildningsutskottet

8 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositioner

1995/96:187 Patientskadelag m.m.
1995/96:189 Statlig garanti för anordnande av olympiska sommarspel i Sverige år 2004

Motioner

med anledning av prop. 1995/96:131 Vägverkets sektorsansvar inom vägtransportssystemet m.m.

1995/96:T48 av Kenth Skårvik m.fl. (fp)
1995/96:T49 av Per Westerberg m.fl. (m)

med anledning av prop. 1995/96:133 Några frågor om rättsprövning m.m.

1995/96:K26 av Bengt Harding Olson (fp)
1995/96:K27 av förste vice talman Anders Björck m.fl. (m)
1995/96:K28 av Kenneth Kvist (v)
1995/96:K29 av Peter Eriksson (mp)

Prot. 1995/96:69
14 mars

***Fel! Okänt
växelargument.***

9 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 13 mars

1995/96:111 av *Siw Persson* (fp) till kommunikationsministern
E4:ans sträckning

1995/96:112 av *Eva Björne* (m) till justitieministern
Nämndemännens resor

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 mars.

10 § Anmälan om skriftliga frågor

Anmäldes att följande skriftliga frågor framställdes

den 13 mars

1995/96:335 av *Erik Arthur Egervärn* (c) till jordbruksministern
Den Nordsvenska hästen

den 14 mars

1995/96:336 av *Ingrid Skeppstedt* (c) till kommunikationsministern
Biltrafikens utsläpp av kväveoxider

1995/96:337 av *Owe Hellberg* (v) till näringsministern
Stöd till miljöförbättrande åtgärder

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 mars.

11 § Anmälan om svar på skriftlig fråga

Anmäldes att följande svar på skriftlig fråga inkommit

den 13 mars

1995/96:321 av *Birgitta Johansson* (s) till socialministern
Huvudmannaskap för primärvården

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 mars.

12 § Kammaren åtskildes kl. 15.32.

Prot. 1995/96:69
14 mars

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 13.29 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Svar på interpellation 1995/96:96 om miljöstöd till jordbruket	1
Anf. 1 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	1
Anf. 2 GÖTE JONSSON (m).....	2
Anf. 3 LENNART BRUNANDER (c)	3
Anf. 4 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	4
Anf. 5 GÖTE JONSSON (m).....	5
Anf. 6 LENNART BRUNANDER (c)	6
Anf. 7 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	6
Anf. 8 GÖTE JONSSON (m).....	7
Anf. 9 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	8
3 § Svar på interpellation 1995/96:97 om salixodling	9
Anf. 10 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	9
Anf. 11 INGVAR ERIKSSON (m)	10
Anf. 12 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	11
Anf. 13 INGVAR ERIKSSON (m)	11
4 § Svar på interpellation 1995/96:102 om marina däggdjur och drivgarnsfiske i Östersjön	12
Anf. 14 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	12
Anf. 15 GUDRUN LINDVALL (mp)	13
Anf. 16 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	14
Anf. 17 GUDRUN LINDVALL (mp)	15
Anf. 18 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	16
Anf. 19 GUDRUN LINDVALL (mp)	16
5 § Svar på interpellation 1995/96:95 om åtgärder mot främlingsfientlighet och rasism i skolan.....	17
Anf. 20 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	17
Anf. 21 BEATRICE ASK (m).....	19
Anf. 22 AGNETA LUNDBERG (s).....	20
Anf. 23 INGER DAVIDSON (kds).....	21
Anf. 24 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	22
Anf. 25 BEATRICE ASK (m).....	23
Anf. 26 INGER DAVIDSON (kds).....	25
Anf. 27 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	25
Anf. 28 BEATRICE ASK (m).....	26
Ajournering.....	26
Återupptagna förhandlingar	26

6 § Frågestund.....27

Prot. 1995/96:69

14 mars

Anf. 29 FÖRSTE VICE TALMANNEN	27
<i>Vindkraftsbidrag</i>	27
Anf. 30 PER LAGER (mp)	27
Anf. 31 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	27
Anf. 32 PER LAGER (mp)	27
Anf. 33 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	27
<i>Kyrkoavgiften</i>	28
Anf. 34 LENNART HEDQUIST (m)	28
Anf. 35 Civilminister MARITA ULVSKOG (s).....	28
Anf. 36 LENNART HEDQUIST (m)	28
Anf. 37 Civilminister MARITA ULVSKOG (s).....	29
<i>Bosnien</i>	29
Anf. 38 NILS T SVENSSON (s)	29
Anf. 39 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	29
Anf. 40 NILS T SVENSSON (s)	30
Anf. 41 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	30
Anf. 42 BJÖRN SAMUELSON (v).....	30
Anf. 43 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	30
Anf. 44 BJÖRN SAMUELSON (v).....	30
Anf. 45 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	31
<i>Märkning av livsmedel</i>	31
Anf. 46 LENNART DALÉUS (c).....	31
Anf. 47 Civilminister MARITA ULVSKOG (s).....	31
Anf. 48 LENNART DALÉUS (c).....	31
Anf. 49 Civilminister MARITA ULVSKOG (s).....	32
<i>Momsfusket</i>	32
Anf. 50 ROSE-MARIE FREBRAN (kds).....	32
Anf. 51 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	32
Anf. 52 ROSE-MARIE FREBRAN (kds).....	33
Anf. 53 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	33
<i>Företagsrekonstruktionslag</i>	33
Anf. 54 HENRIK S JÄRREL (m).....	33
Anf. 55 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	34
Anf. 56 HENRIK S JÄRREL (m).....	34
Anf. 57 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	34
<i>Fredsprocessen i Mellanöstern</i>	34
Anf. 58 GÖRAN MAGNUSSON (s).....	34
Anf. 59 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	34
<i>Miljökontrollen av Öresundsbroprojektet</i>	35
Anf. 60 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	35
Anf. 61 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	35
Anf. 62 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	36
Anf. 63 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	36
Anf. 64 BJÖRN SAMUELSON (v).....	36
Anf. 65 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	36
<i>Offentlig upphandling</i>	36

Anf. 66	LENNART FREMLING (fp)	36
Anf. 67	Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)	36
Anf. 68	LENNART FREMLING (fp)	37
Anf. 69	Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)	37
Anf. 70	MARGARETA SANDGREN (s)	37
Anf. 71	Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)	37
	<i>Tillsättning av avregleringsdelegation</i>	39
Anf. 72	KARIN FALKMER (m)	39
Anf. 73	Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)	39
Anf. 74	KARIN FALKMER (m)	39
Anf. 75	Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)	40
	<i>Avgångsvederlag för politiskt anställda</i>	40
Anf. 76	BJÖRN VON SYDOW (s)	40
Anf. 77	Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	40
Anf. 78	BJÖRN VON SYDOW (s)	40
Anf. 79	Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	41
	<i>Den avreglerade elmarknaden</i>	41
Anf. 80	RUNE EVENSSON (s)	41
Anf. 81	Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)	41
Anf. 82	RUNE EVENSSON (s)	41
Anf. 83	Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s)	42
	<i>Vindkraftsutbyggnad</i>	42
Anf. 84	SIVERT CARLSSON (c)	42
Anf. 85	Miljöminister ANNA LINDH (s)	42
Anf. 86	SIVERT CARLSSON (c)	43
	<i>Besparingar i skolan</i>	43
Anf. 87	BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v)	43
Anf. 88	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	43
Anf. 89	BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v)	44
Anf. 90	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	44
Anf. 91	BJÖRN SAMUELSON (v)	45
Anf. 92	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	45
Anf. 93	MARGITTA EDGREN (fp)	45
Anf. 94	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	45
Anf. 95	BJÖRN SAMUELSON (v)	46
Anf. 96	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	46
	<i>OS i Stockholm</i>	46
Anf. 97	EWA LARSSON (mp)	46
Anf. 98	Civilminister MARITA ULVSKOG (s)	46
Anf. 99	EWA LARSSON (mp)	47
Anf. 100	Civilminister MARITA ULVSKOG (s)	47
	<i>Rasism och främlingsfientlighet</i>	47
Anf. 101	ELISABETH FLEETWOOD (m)	48
Anf. 102	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	48
Anf. 103	ELISABETH FLEETWOOD (m)	48
Anf. 104	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	49
Anf. 105	FÖRSTE VICE TALMANNEN	49

<i>Miljövänlig offentlig upphandling</i>	49
Anf. 106 CARINA HÄGG (s).....	49
Anf. 107 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	49
Anf. 108 CARINA HÄGG (s).....	50
Anf. 109 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	50
<i>Bostadskostnaderna</i>	50
Anf. 110 LENNART NILSSON (s).....	50
Anf. 111 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	50
Anf. 112 LENNART NILSSON (s).....	50
Anf. 113 Näringsminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	51
<i>Kuba</i>	51
Anf. 114 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp).....	51
Anf. 115 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	51
Anf. 116 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp).....	52
Anf. 117 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	52
<i>Rave-kulturen</i>	52
Anf. 118 ANNIKA NILSSON (s).....	52
Anf. 119 Civilminister MARITA ULVSKOG (s).....	52
<i>Polisregister</i>	53
Anf. 120 BENGT HURTIG (v)	53
Anf. 121 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	53
Anf. 122 BENGT HURTIG (v)	53
Anf. 123 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	55
<i>Säljakt</i>	55
Anf. 124 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	55
Anf. 125 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	55
Anf. 126 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	55
Anf. 127 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	55
Anf. 128 GUDRUN LINDVALL (mp).....	55
Anf. 129 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	56
<i>Miljökriterier vid offentlig upphandling</i>	56
Anf. 130 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	56
Anf. 131 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	56
Anf. 132 FÖRSTE VICE TALMANNEN	56
7 § Hänvisning av ärenden till utskott	56
8 § Bordläggning	57
9 § Anmälan om interpellationer	58
1995/96:111 av <i>Siw Persson</i> (fp) till kommunikationsmi- nistern.....	58
E4:ans sträckning.....	58
1995/96:112 av <i>Eva Björne</i> (m) till justitieministern.....	58
Nämndemännens resor	58
10 § Anmälan om skriftliga frågor	58

Prot. 1995/96:69
14 mars

1995/96:335 av <i>Erik Arthur Egervärn</i> (c) till jordbruksministern.....	58
Den Nordsvenska hästen	58
1995/96:336 av <i>Ingrid Skeppstedt</i> (c) till kommunikationsministern.....	58
Biltrafikens utsläpp av kväveoxider	58
1995/96:337 av <i>Owe Hellberg</i> (v) till näringsministern.....	58
Stöd till miljöförbättrande åtgärder	58
11 § Anmälan om svar på skriftlig fråga	58
1995/96:321 av <i>Birgitta Johansson</i> (s) till socialministern.....	58
Huvudmannaskap för primärvården	58
12 § Kammaren åtskildes kl. 15.32.....	59